

38. Perjantaina 14 päivänä huhtikuuta 1989

kello 13

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 39 laiksi atomivastuulain muuttamisesta 1049

Toinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta „

Hallituksen esitys n:o 18

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 39

3) Ehdotukset laiksi tullitariffeja ja kauppaa koskevaan yleissopimukseen liitettyyn Suomen tullimyönnytysluetteloon tehdyn muutoksen hyväksymisestä ja laeiksi tullitariffin, tuontimaksulain ja elintarviketuotteiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta 1050

Hallituksen esitys n:o 214/1988 vp.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14

Suuren valiokunnan mietintö n:o 37

4) Ehdotus laiksi Kreikan kanssa sosiaaliturvasta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä „

Hallituksen esitys n:o 4

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 15

Suuren valiokunnan mietintö n:o 38

5) Ehdotus laiksi rakennuslain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 229/1988 vp.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5

Suuren valiokunnan mietintö n:o 40

6) Ehdotus laiksi öljyjätämaksusta annetun lain muuttamisesta 1051

Hallituksen esitys n:o 31

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6

Suuren valiokunnan mietintö n:o 41

Siv.

7) Ehdotus laiksi merimiesten palvelu- ja opintotoiminnasta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 1051

Hallituksen esitys n:o 26

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 6

Suuren valiokunnan mietintö n:o 42

Ainoa käsittely:

8) Valtioneuvoston kertomus toimenpiteistä työllisyyslain soveltamisessa vuonna 1987 „

Mainittu kertomus (K n:o 11/1988 vp.)

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen käsittely:

9) Ehdotus laiksi ulkomaanedustuksen virkamiesten puolisoille maksettavasta erityiskorvauksesta 1061

Hallituksen esitys n:o 81/1988 vp.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 13

Esitellään:

10) Hallituksen esitys n:o 41 henkilöstörahasistolain ja siihen liittyväksi laisäädännöksi 1067

11) Hallituksen esitys n:o 42 laeiksi osuuskuntalain, osuuspankkilain ja kaupparekisterilain 10 §:n muuttamisesta 1073

12) Hallituksen esitys n:o 45 laiksi työaikalain 3 §:n muuttamisesta „

13) Hallituksen esitys n:o 46 laiksi yksityisestä terveydenhuollosta ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta „

- 14) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 27 laeiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta ja lasten kotihoidon tuesta annetun lain voimaannpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 1074
- 15) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 28 laiksi sairausvakuutuslain 23 §:n muuttamisesta „
- 16) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 29 laiksi tulo- ja varallisuusverolain 146 §:n muuttamisesta „
- 17) Ed. Elon ym. lakialoite n:o 30 laiksi Satakunnan korkeakoulusta 1075
- 18) Asetus 23 päivästä maaliskuuta 1989 posti- ja telelaitoksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 3) 1079

Pöydällepanoa varten esitellään:

- 19) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4 puhemiesneuvoston ehdotuksesta eduskunnan vaalisäännön 1 §:n muuttamisesta „
- 20) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7 vuoden 1987 valtiopäivillä lepäämään jätetystä ehdotuksesta laiksi valtionavustuksesta kuntien elinkeinoasiamiesten palkkaukseen annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta „
- 21) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8 vuoden 1987 valtiopäivillä lepäämään jätetyistä ehdotuksista laiksi kunnalle palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 7 §:n muuttamisesta „
- 22) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksestä laiksi tieliikennelain muuttamisesta (HE n:o 14) „
- 23) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 7 hallituksen esityksestä laiksi vuodelta 1989 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE n:o 40) „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
H e t e m ä k i - O l a n d e r .

Siv. Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Ahde, E. Aho, Ahonen, Alho, Björklund, Donner, Halonen, Hautala, Hilpelä, Hokkanen, Holvitie, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Jokinen, Jouppila, Järvisalo-Kanerva, Kalliomäki, Laaksonen, Laine, Laurila, Lehtosaari, P. Leppänen, Malm, Nieminen, Niinistö, Paasio, Pelttari, Perho, Pesola, Puolanne, Ranta, Saastamoinen, Seppänen, Taxell, Tennilä, Tiuri, Turunen, Uosukainen, Wahlström, Vastamäki, Vennamo, Vihriälä, Viinanen, Viljanen ja Virolainen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Donner, Halonen, Paasio, Pesola, Puolanne ja Taxell sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Björklund, Hilpelä, Holvitie, Jouppila, Järvisalo-Kanerva, Laine, Saastamoinen, Tennilä, Turunen, Wahlström, Vastamäki, Viinanen ja Virolainen sekä tämän kuun 21 päivään sairauden vuoksi ed. P. Leppänen, virkatehtävien takia edustajat E. Aho, Ahonen, Hokkanen, Kalliomäki, Laaksonen, Malm, Pelttari, Ranta, Tiuri, Vihriälä ja Viljanen sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Ahde.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan huhtikuun 7 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 43 ja 44, jotka nyt on edustajille jaettu.

Hallituksen esityksen n:o 243/1988 vp. peruuttaminen

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan huhtikuun 7 päivästä saapunut samalle päivälle päivätty, edustajille nyt jaettu hallituksen kirjelmä, jolla peruutetaan eduskunnalle annettu hallituksen esitys n:o 243/1988 vp. laiksi kahden tontin myymisestä Pohjoismaiden Investointipankille.

Työjärjestyksen 54 §:n mukaan on peruutuksen tapahtuessa asian käsittely lopetettava. Eduskunta päättäneen antaa peruutuksen tiedoksi valtiovarainvaliokunnalle, jonka valmisteltavana puheena oleva esitys on.

Hyväksytään.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 50, 60, 64, 66, 67, 70, 74, 75, 81, 82, 86, 88, 90, 95, 96, 98, 99 101, 108 ja 109. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Ed. Ala-Kapeen edustajantoimi

Ensimmäinen varapuhemies: Lue- taan ed. Ala-Kapeen eduskunnalle osoittama kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnalle

Tultuani valituksi Vantaan kaupungin kaupunginjohtajaksi anon kunnioittavasti eroa kansanedustajan toimesta 1.5.1989 alkaen.

Helsingissä 6 päivänä huhtikuuta 1989

Pirjo Ala-Kapee
kansanedustaja”

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys n:o 39 laiksi atomivastuulain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan. Viime tiistaina pidetyssä toisessa istunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Kietäväinen ed. Pulliai-

sen kannattamana vastoin puhemiesneuvoston ehdotusta ehdottanut, että valtiovarainvaliokunnan tulisi pyytää asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Kietäväisen ehdotus hyväksytty.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 60 jaa- ja 86 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 50. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Kietäväisen ehdotuksen.

Asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

2) Ehdotus laiksi Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 18

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 39

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 39. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Melin: Arvoisa puhemies! Olen täällä useammassa puheenvuorossa halunnut alleviivata Euroopan neuvoston merkitystä sillanrakentajana idän ja lännen välillä Euroopassa. Kun sitä on täällä ehkä joissakin puheenvuoroissa haluttu epäillä, niin palaan lyhyesti tähän asiaan ja nimenomaan sitä koskevaan ajankoh- taiseen uutiseen, jonka kuulin radion aamulä- hetyksessä tänä aamuna.

Viime vuonna Strasbourgista lähetti Euroopan neuvosto vierailukutsun Moskovaan presidentti Gorbatsheville. Tällä viikolla tuli Gorbatshevin virallinen vastaus kutsuun. Mihail Gorbatshev pitää jo edeltä käsin historialliseksi kutsutun puheensa Euroopan neuvoston istun-

nossa heinäkuun 6. päivänä Ranskan-vierailunsa päätteeksi.

Radion toimittaja Erkki Toivanen luonnehti tätä tilaisuutta seuraavasti tänä aamuna: "Luonteeltaan epäpoliittisempaa ja löyempänä järjestönä Euroopan neuvostosta on tullut monien itäeurooppalaisten silmissä portti yhteistyöhön lännen kanssa. Se tarjoaa heille tilaisuuden solmia uudelleen niitä sivistyksellisiä ja yhteiskunnallisia siteitä, jotka sotaa seurannut Euroopan kahtiajako katkaisi. Unkari ja Puola ovat jo virallisestikin tulossa neuvoston yhteistyöohjelmiin mukaan. Näin neuvostosta voisi tulla demokratisoitumisen myötä laajemman yhdentymisen esikartano. Siksi Mihail Gorbatschovin päätös vastata myöntävästi juuri neuvoston kutsuun voi ennakoida sen vastaista tehtävää laajemman Euroopan yhteistyöelimenä. Strasbourgissa hänen odotetaan näet määrittelevän tarkemmin, mitä hän tarkoittaa sanoillaan Euroopan yhteisestä talosta. Tuoloin 6. heinäkuuta istuvat mukana Suomenkin eduskunnan edustajat."

Haluan lyhyesti, arvoisa puhemies, lopuksi sanoa: Ei kai Suomen kannata jättäytyä tällaisen mielenkiintoisen eurooppalaisen prosessin ulkopuolelle.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—6 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset laiksi tullitariffeja ja kauppaa koskevaan yleissopimukseen liitettyyn Suomen tullimyönnytysluetteloon tehdyn muutoksen hyväksymisestä ja laeiksi tullitariffin, tuontimaksulain ja elintarviketuotteiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 214/1988 vp.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14

Suuren valiokunnan mietintö n:o 37

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 37. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sitten ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 1—3 §, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen tullitariffin IV osan 23. ryhmä, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, kolmannen lakiehdotuksen tuontimaksutaulukko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä neljännen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi Kreikan kanssa sosiaaliturvasta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 4

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 15

Suuren valiokunnan mietintö n:o 38

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 38. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi rakennuslain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 229/1988 vp.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5

Suuren valiokunnan mietintö n:o 40

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 40. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 7, 9, 10 a, 10 b, 11 ja 12 §, 13—16 §, 2 a luvun otsikko, 124 a, 131, 137 a, 138, 139 a, 140, 141 ja 151 §, voimaantulo- ja siirtymäsäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi öljyjätämaksusta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 31

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6

Suuren valiokunnan mietintö n:o 41

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 41. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2, 5, 6 a ja 6 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi merimiesten palvelu- ja opintotoiminnasta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 26

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 6

Suuren valiokunnan mietintö n:o 42

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 42. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Valtioneuvoston kertomus toimenpiteistä työllisyyslain soveltamisessa vuonna 1987

Ainoa käsittely

Mainittu kertomus (K n:o 11/1988 vp.)

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu jatkuu:

Ed. U. Leppänen: Rouva puhemies! Työllisyyslakia koskeva kertomus vuodelta 1987 on asiallisesti ottaen eduskunnan osalta viimeinen tilaisuus keskustella edellisen hallituksen työllisyyspolitiikasta — hallituksen kertomuksen käsittelyn yhteydessä tietenkin voi siitä vielä edelleenkin puhua mutta näin erityiskysymyksenä.

Edellisen hallituksen työllisyyspolitiikka oli aktiivista politiikkaa. Pyrittiin löytämään uusia ratkaisuja työllisyystilanteen parantamiseksi. Silloin saimme aikaan myös uuden työllisyyslain, joka säädettiin edellisen eduskunnan viimeisenä tekona viimeisenä yönä. Vuonna 1987 uusi työllisyyslaki ei ollut vielä voimassa vaan astui voimaan asteittain vuoden 1988 alusta sen jälkeen, kun oli tullut uusi hallitus, kokoomuksen ja sosialidemokraattien hallitus, joka ensimmäisenä työnään halusi työllisyyslakia, sen toimeenpanoa heikentää niin, että se porrastettiin ennen kuin se oli astunut voimaankaan. Tämä porrastus merkitsi sitä, että työn oikeuden toteuttaminen vain osassa maata lähti käyntiin vuoden 1988 alusta. Siis osa maata on saanut sitä odottaa.

Uuden työllisyyslain varsinainen uutuus ja varsinainen tehtävä on antaa työn oikeuden turva ihmisille, ettei kenenkään tarvitse olla mahdollittoman kauan työttömänä vaan yhteiskunnan velvollisuus on järjestää työtä tietyn ajan jälkeen. Tämä laki siis ensimmäisenä lakina koko eduskunnan lainsäädännössä edustaa subjektiivisten oikeuksien lainsäädäntöä, siis kokonaan uudenlaista lähtökohtaa siitä, mitä oikeuksia yksilöllä on yhteiskuntaa kohtaan. Eräissä muissa laeissa edellisen hallituksen aikana hieman menttiin samaan suuntaan. Mm. vammaislaki jossakin määrin lähtee samanlaisista lähtökohdista, että vammaisella on subjektiivisia oikeuksia yhteiskunnalta. Pidän erit-

täin keskeisenä lainsäädännön uudistuksessa sitä, että alamme toteuttaa subjektiivisten oikeuksien pohjalta lähtevää lainsäädäntöä. Esimerkiksi sen lisäksi, että olemme säätäneet oikeuden työhön, on oikeus asuntoon, oikeus perustoimeentuloturvaan jne., menemättä niissä asioissa nyt sen pidemmälle.

Totean sen, että kun uusi hallitus syntyi 30.4.1987, silloin samalla myös näyttää poistuneen Suomesta työttömyys ongelmana. Sen jälkeen ei ole ollut paljon puhetta työttömyysongelmasta. Julkinen sana ei siitä ole juurikaan keskustellut. Kokoomuksessa ei tietenkään ole siitä puhuttu mitään, kun kokoomus on nyt itse hallituksessa eikä sen ole tarvinnut olla vastustamassa aktiivista työllisyyspolitiikkaa, koska kokoomushan tietysti lähtee siitä, että parempi, kun ei tehdä mitään, että se, ettei yhteiskunta tee mitään, on oikeaa työllisyyspolitiikkaa. Nyt kokoomus on ollut sitä passiivista politiikkaa toteuttamassa itse, joten sen ei ole tarvinnut puhua.

Sinänsä jossakin määrin yllättävää on ollut myös se, että vasemmallakaan ei ole kovin paljon puhuttu enää työllisyyskysymyksestä tämän hallituksen aikana — kyllä jossakin määrin mutta ei kovin paljon. Näyttää siltä, että työttömyys ongelmana Suomesta poistui siihen, kun minä en ole enää hallituksessa, kun ei toteuteta enää aktiivista työllisyyspolitiikkaa. Siitähan kysymys on, ei tietenkään henkilöstä vaan siitä, että kun todellista muutosta ajetaan, sitä vastustetaan. Kun todellista muutosta ei ajeta, sitä ei vastusteta. Tällä hetkellä ei ajeta todellista muutosta tässä yhteiskunnassa. Sitä ei tarvitse siis vastustaa.

Ehkä totean vielä sen, että kokoomuksen talolta käytiin edellisen hallituksen työllisyyspolitiikkaan ja myös edellisen hallituksen työvoimaministeriin rajusti kiinni. Sain mm. henkilökohtaisia epäluottamuslauseita itseltään kokoomuksen puheenjohtajalta, ed. Suomiselta, kokoomukselta niitä useampiakin, ja samoin koko hallitus sai näitä epäluottamuslauseita. Nyt siis kokoomus on tyytyväisenä hiljaa näissä asioissa, kun ei tehdä mitään. Totean sen, että näiden henkilökohtaisten epäluottamuslauseiden aika saattaa myös kokoomuksen ministereille vielä tulla, kun en enää ole tuke-massa väärää hallitusta ja väärää hallituspolitiikkaa.

Ehkä sitten muutama sana tästä eteenpäin. Nyt työllisyyslain jälkeen on eduskunta hyväksynyt lain työministeriöstä. Se on yksi niitä

asioita, joita valmisteltiin myös edellisen hallituksen aikana ja on valmisteltu hyvin pitkään Suomessa, 1970-luvun alusta lähtien. Tämän uuden työministeriön perustamisen tulee merkitä sitä, että työelämän uudistuksen lainsäädäntö todella lähtee liikkeelle. Koko työelämän lainsäädännön uudistaminenhan on vasta aivan alkuvaiheessa. Täällä kokoomus ja sosialidemokraatit hallituksessa tietysti puhuvat siitä, että he ovat jotakin merkittävää uudessa hallituksessa tehneet. Käytännössä se on ollut vasta niin pintahipaisua työelämän uudistamisessa, että siitä ei voi paljon puhua. Mutta jotta todellinen työelämän uudistus voisi tapahtua, tarvitaan paljon työtä. Aika ei salli mennä senkään sisältöön enemmälti.

Toinen tärkeä asia on työvoimapalvelujen kehittäminen tulevaisuuden yhteiskunnan tarpeita varten. Siinä työssä edellisen hallituksen aikana ei vielä päästy riittävän pitkälle. Se, mikä voitiin toteuttaa, oli se, että pantiin alulle laajan, koko maan kattavan atk-järjestelmän luominen, joka nyt alkaa olla loppuvaiheessaan. Se oli tietenkin tulevaisuuden yhteiskunnan tarpeita varten keskeistä. Mutta monella tavalla työvoimapalveluja pitää edelleenkin kehittää. Aika ei salli niistäkään enemmälti puhua.

Kolmas hyvin mielenkiintoinen ja tärkeä kysymys on se, miten tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskunnassa Suomessa vastataan kysymyksen työvoiman tarpeesta, kun puhutaan, että Etelä-Suomessa ja erällä aloilla on työvoimapulaa. Meillä edelleenkin on siis työttömiä yli 100 000, se on heidän ongelmansa yksilöinä, ja siinä yhteiskunnan on heitä tuettava ja autettava. Toivon, että keskustelua myös siitä yhteiskunnassa käydään vähän enemmän eikä vain siitä, että taloudellisesti on hyvä aika.

Tosiasia myös on, että työvoimapulaa esiintyy ja tulee esiintymään entistä laajemmin Etelä-Suomessa. Tässä mielestäni Suomen intressien kannalta täytyy aika tavalla ennakkoluu-lottomasti suhtautua myös ulkomaiseen työvoimaan. Se on vaikea ja hankala kysymys sinänsä, mutta kun asianmukaisia tervettä ja järkeviä ratkaisuja tehdään, Suomella on myös mahdollisuus ottaa ulkomailta työvoimaa. Suomalaisilla itsellään on tästä hyvin paljon kokemuksia, kun suomalaiset itse ovat olleet Ruotsissa työssä. Heitä on vieläkin siellä paljon, ja paljon enemmän on ollut.

Mielestäni kannattaisi aika vakavasti esimerkiksi Puolan kanssa neuvotella. Puolahan on suuri maa, 39 miljoonaa ihmistä, ja se on aika

lähellä — vain meren takana. Työvoimaviranomaisten kannattaisi heidän kanssaan neuvotella, voitaisiinko puolalaista työvoimaa käyttää Suomessa Suomen välttämättömien työvoimatarpeiden vuoksi. En ehkä tästäkään jatka enempää. Ei tule väärinkäsityksiä, koska kysymys on tietysti hyvin monimutkainen ja hankala.

Toivon, että tämä hallitus nyt edes joissakin työllisyyspoliittisissa kysymyksissä voisi edes jonkin verran olla aktiivinen. Aktiivisuutta tähän päivään saakka ei ole näkynyt; ei pidä vain itsetyytyväisenä todeta, että työttömyys on alentunut. On tosiasia, että se on alentunut. Aleneminen johtuu kuitenkin edellisen hallituksen teoista, sen aktiivisesta työllisyyspolitiikasta: investointien käyntiin saattamisesta, joita teimme hyvin paljon hallituksen loppuvaiheessa, toisaalta uudesta työllisyyslaista ja kolmanneksi erittäin hyvästä taloudellisesta tilanteesta, (Sos.dem. ryhmästä: Pitäisi Urpon olla hallituksessa!) ei suinkaan tämän hallituksen aktiivisesta työllisyyspolitiikasta, koska sitä ei todella ole missään määrin ollut.

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä on työllisyyskertomus vuodelta 1987. Ed. U. Leppäselälle sanoisin heti, että työllisyyslaki on todella toiminut ja työttömien määrä on vähentynyt vuoteen 1986—1987 verrattuna 8 200:lla. Erityistoimenpitein on työllistetty 4 000 enemmän kuin edellisenä vuonna, siis vuonna 1986. Mutta työttömyyden vähentymisen yksi suuri syy on myös työvoiman tarjonnan vähentyminen 15 000:lla.

Sosiaalivaliokunta keskittyi kolmeen asiaan käsitellessään työllisyyskertomusta vuodelta 1987, jolloin siis työllisyyslaki tuli voimaan. Työvoimahallinnon voimavaroista oli asiantuntijoiden yhdensuuntainen mielipide se, että harkinnanvaraiden työllisyysmäärärahojen avulla on työllistetty hyvin eri puolilla Suomea ja erikoisesti niillä alueilla, joilla työllisyyslaki ei tullut täysimittaisesti voimaan, kuten esimerkiksi Vaasan läänissä. Siellä juuri kaivataan lisää harkinnanvaraisia määrärahoja työttömyyden hoitoon.

Myös starttiraha on osoittautunut käyttökelpoiseksi. Starttiraha nousi vuoden 1986 22,4 miljoonasta 71,4 miljoonaan, ja tällä työllistettiin 2 500 henkilöä. Kertomusvuonna aloitti 2 000 uutta yrittäjää yritystoiminnan. Asiantuntijoiden mukaan starttiraha onkin hyvä työllisyyden hoidossa, ja sitä pitäisi lisätä, jopa kaksinkertaistaa.

On tärkeää, että avoimet työpaikat ja työntekijät kohtaavat. Työvoimahallinnossa ja -toimistoissa onkin henkilöresursseja lisätty. Vuosina 1980—88 on tullut 880 uutta virkaa työvoimahallintoon, siis keskimäärin 98 virkaa/vuosi. Samanaikaisesti siis työttömien määrä on vähentynyt, mutta kuitenkin työvoimatoimistojen työmäärä on lisääntynyt. Atk on tullut avuksi varsinkin suurissa kaupungeissa. Valiokunnan saaman tiedon mukaan tarvitaan kuitenkin lisäresursseja juuri atk:n kehittämiseen, laajentamiseen ja laitehankintoihin. Toivottavaa olisi, että atk-päätteitä olisi yleisön käytössä palvelupisteissä, joissa työnhakijat voisivat itsenäisesti etsiä työpaikkaa.

Työvoimahallinnon asiakaspalveluhenkilöstön sisäisellä kouluttamisella voidaan myös parantaa palvelua. Nythän neljäsosa on sijaisia ja lyhytaikaisessa työsuhteessa olevia nuoria työntekijöitä, joten heidän työpanoksensa ei ole millään niin hyvä kuin sellaisten, jotka ovat kokeneita viroissaan. Uusia virkoja tuleekin harkita vain sellaisille alueille, joilla palvelua ei tällä hetkellä vielä ole.

Ammatinvalinnanohjaus on tärkeä ja sitä tulisi antaa myös nykyistä enemmän vanhemmille ikäluokille. Asiantuntijoiden mukaan olisi kiinnitettävä erityistä huomiota myös erityiskoulutettujen ja toimihenkilöiden työnvälitykseen ja kansainväliseen työnvälitykseen ja työharjoitteluun, samoin vajaakuntoisten ammatinvalintaan ja työnvälitykseen, niin kuin valiokunta mietinnössään lausuu.

Toinen tarkastelun kohde on työllisyyskoulutus. Niin murrosiässä tapahtuvan ammatillisen peruskoulutuksen kuin myöhemmin aikuisiässä annettavan lisä- ja jatkokoulutuksen merkitys tulee lisääntymään. Koulutusta on saatava alueellisesti ja tarpeiden mukaan. Tähän tuotakin hyvää joustoa aikuiskoulutuksessa käytöön tulevat ostosopimukset, niin kuin valiokunta voitava järjestää myös iltaisin.

Erittäin käyttökelpoiseksi on osoittautunut oppisopimuskoulutus. Varsinkin pienten yritysten toimesta voidaan oppisopimuskoulutuksella kouluttaa nuoria, ja monesti näille nuorille saadaan saman tien pysyvä työpaikka. Kuitenkin oppisopimustavoitetta ei vuonna 1987 saavutettu. Jälkeenjääneisyys oli noin 2 000 oppilasta. Osasyynä voi olla koulutustarkastajien vähäinen määrä tarpeeseen verrattuna. Yrittäjäkoulutus on toiminut hyvin, mutta muutoin työllisyyskoulutus ei ole saavuttanut tavoitetta, vaan siinä on tämä 2 000:n jälkeenjääneisyys. Myös

koulutuksen aikainen toimeentulo on järjestetty niin, että työttömällä on motivaatiota lähteä uudelleen koulutukseen mieluummin kuin jäädä työttömyyspäivärahan varaan.

Kolmas asia, jota sosiaalivaliokunnassa käsiteltiin, on kuntoutus. Miten turvataan työvoima jatkossa? Miten kuntoutuksella voidaan estää työkyvyttömyyden kehittyminen? Asiantuntijoiden antaman selvityksen perusteella voidaan vetää se johtopäätös, että kuntoutuksessa yleensä ollaan myöhässä. Työntekijää ruvetaan kuntouttamaan siinä vaiheessa, kun sairaus tai vamma murentaa hänen työkykyään. Monesti kuntoutustoimenpiteet tapahtuvat juuri ennen sairauseläkkelle siirtymistä, ja tällöin työntekijällä ei ole riittävää motivaatiota useinkaan enää kuntoutukseen.

Joten, niin kuin asiantuntijat totesivat, kuntoutukseen olisi päästävä paljon aikaisemmassa vaiheessa. Sosiaalivaliokunta mietinnössään korostaakin varhaiskuntoutuksen merkitystä. Työterveyshuollossa jo pitäisi voida poimia ne työntekijät, joita on uhkaamassa työkyvyn menetys, ja tukea heidän omaehtoista kuntoutustaan. Yhdessä työsuojeluviranomaisten kanssa pitäisi ennen kaikkea pyrkiä parantamaan työolosuhteita, työergonomiaa, ja tukemaan näin ennaltaehkäisyä. Myös henkinen työsuojelu on erittäin merkittävää. Onhan tutkimuksella todettu, että esimerkiksi selkäsairauksia potevilla on enemmän työpaikoilla henkilösuhderistiriitoja kuin yleensä keskimäärin. Kuitenkaan työsuojeluviranomaisten tarkastukset eivät yksistään riitä varhaiskuntoutukseen. Tarvitaan yhteistyötä ja erikoisesti työterveydenhuollon roolin korostamista.

Jos työntekijä joutuu työttömäksi, on hänen asiansa nopeasti käsiteltävä työvoimahallinnon asiakastyöryhmässä. Jos hänen työkykyään uhkaa sairaus tai vamma, on terveydenhuollon asiakastyöryhmän, on se sitten perusterveydenhuollossa tai erikoissairaanhoidossa, jo varhaisessa vaiheessa nopeasti käsiteltävä asia ja tehtävä yksilöllinen kuntoutussuunnitelma ja oltava yhteistyössä sosiaalihuollon, työvoimahallinnon, Kansaneläkelaitoksen ja usein myös opeustoimen kanssa.

Tämän suunnitelman mukaan pitäisi saada myös toimiva kuntoutus ja riittävä nopeasti niin, että ei päätöksenteko kustantajasta esimerkiksi Kansaneläkelaitoksella veisi kovin monta kuukautta eikä tarvitsisi odottaa vielä puolta vuotta, ennen kuin pääsee laitoskuntoutukseen. Onhan tutkimuksissa todettu sekin, et-

tä mitä pitempi sairausloma tai työkyvyttömyysaika työntekijällä on, sitä vaikeammin hän on palautettavissa työelämään.

Kuntoutettavien motivaation herättäminen ja ylläpito on erittäin tärkeää, koska ketään ei voida väkisin kuntouttaa ilman hänen omaa haluaan, ei ainakaan työelämään. Myös vajaa-kuntoisten koulutukseen ja kuntoutukseen on riittävästi varattava määrärajoja ja palveluja. Päihteiden väärinkäyttäjien kuntoutus on hoitamatta. Tarvittaisiin paikka, missä päihteiden väärinkäyttäjien, juuri alkoholistien, kuntoutus ja koulutus olisi järjestettävissä.

Kuntoutusjärjestelyjä on Suomessa hyvin monia ja tämän takia olisikin hyvä koordinoita eri kuntoutusjärjestelmät ainakin siltä osin, että kaikilla kuntoutukseen osallistuvilla olisi riittävä toimeentulo kuntoutuksen aikana. Nythän on niin, että ammatillisen kuntoutuksen ja terveydenhuollon järjestämän lääkinnällisen kuntoutuksen aikainen toimeentuloturva on puutteellinen. Esimerkiksi vajavaisen toimeentuloturvan vuoksi kuntoutusta tarvitsevan on joskus edullisempaa saada työttömyyspäivärahaa kuin lähteä kuntoutukseen. Toisaalta taas ikääntyneen ihmisen voi olla edullisempaa pyrkiä eläkkeelle kuin hakeutua kuntoutukseen. Onkin erittäin hyvä, että sosiaali- ja työministeriö on asettanut toimikunnan selvittämään juuri kuntoutuksen aikaisen toimeentuloturvan puutteita ja korjaamista.

Valiokuntakäsittelyssä tuli myös selvästi esille, että työllisyyskoulutuksen ja kuntoutuksen järjestämisessä on aihetta vähentää nykyistä byrokratiaa ja lisätä joustoa. Arvoisa puhemies! Kannatankin sitä, että valiokunnan mietinnössä mainitut mielipiteet ja korjausehdotukset lähetetään nyt valtioneuvoston tietoon.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Rouva puhemies! Työllisyyslain mukainen toimintakertomus vuodelta 1987 edellyttää katsausta hieman taaksepäin, mutta siitä huolimatta, että on ikään kuin historiankirja käsissä, on syytä suurin pääpaino tänäkin päivänä tässä yhteydessä antaa eteenpäin katsomiselle. Kuitenkin vuosi 1987 oli hallituksen vaihtumisvuosi ja myös uuden työllisyyslain hyväksymisvuosi, ja sen jälkeen sitä on alettu panna täytäntöön.

Niin kuin täällä on jo useissa puheenvuoroissa todettu, uusi työllisyyslaki on periaatteessa toiminut melko hyvin ja on rakenteeltaan oikean suuntainen, kun sillä ensin pyritään työllistämään normaaleilla toimenpiteillä työttömät

ja sen jälkeen mennään erilaisin tukitoimenpitein lähemmäksi niitä ihmisiä, jotka ovat työttöminä, yhteiskunnan toimenpitein ja varoin. Tämä periaate on toimiva ja oikean suuntainen.

Kuitenkin tuossa laissa on jo nyt havaittu selviä epäkohtia ja puutteita, joihin täälläkin on puututtu. Ehkä selvin, konkreettisin ja eniten kentältä palautetta aiheuttava on kuuden kuukauden työllistämisyksikö, joka on siis liian lyhyt, jotta se olisi työnantajan enempää kuin työntekijäkään kannalta järkevä ja paras mahdollinen. Nyt kun työttömyys vähenee ja mahdollisuudet työllisyyden aktiiviseen hoitoon sitä kautta paranevat, tähän ongelmaan pitäisi hallituksen kiireesti puuttua ja muuttaa tuo kuuden kuukauden jakso pitemmäksi.

Toinen tällainen ongelma on se, että hallitus tuota lakia sovellettaessa budjetin yhteydessä esitti alueellisten erojen tasauskertoimeksi korkeamman kuin oli alun perin tarkoitettu. Tämä on nyt vaikuttanut sen, että meillä on maassa alueita, joilla on todella korkea työttömyys, eivätkä siihen vielä työllisyyslain kaikki toimenpiteet pure niin kuin pitäisi. Tätä kerrointa pitäisi kiireesti muuttaa ja korjata alkuperäiseen suuntaan ja viimeistään tulisi hallituksen esittää se ensi vuoden budjetin yhteydessä, missä siitä eduskunta päättää.

Edelleen työllisyyslakiin liittyen on tapahtunut niin, että harkinnanvaraisten työllisyysmäärärahojen määrä on alentunut ja on jo käytännössä likipitään nolla markkaa tällä hetkellä. Tämä on murheellista. Näin ei tarvitsisi olla, mutta hallitus on valinnut tällaisen tien ja on tinkinyt harkinnanvaraisista rahoista, jotta on saatu lain velvoitetyöllisyyskohta täytettyä. Toki näin on ollut perusteltua sen tähden, että lakia pitää noudattaa, mutta siitä huolimatta pitäisi myös näitä harkinnanvaraisia määrärahoja olla enemmän kuin niitä nyt on ollut.

Erityisesti tämä harkinnanvaraisten rahojen puute koskettaa nuorten, vasta valmistuneiden, siis opintonsa päättäneiden työnsaantia. On hyvin selkeästi nähty, että tänä päivänä ammattiin valmistuvat, eri tasojen oppilaitoksista pääsevät nuoret eivät saa ensimmäistä työpaikkaa. Harkinnanvaraisin määrärahoihin tämä ongelma oli ratkaistu varsin mittavasti niin, että tämä ensimmäinen porras työelämään syntyi työllisyysrahojen avulla. Tämä on hyvin ongelmallinen asia monilla suurilla opiskelupaikkakunnilla ja myös monilla muilla paikkakunnilla, ja näitten nuorten pitää odottaa tuo määräaika, ennen

kuin he voivat päästä velvoitetyöttömien joukkoon ja sitä kautta sitten saada jotakin työtä. On kuitenkin äärettömän tärkeää, että he pääsivät työelämään nopeammin kuin nyt tapahtuu. Todella toivon, että hallitus tätä asiaa miettii ja purkaa tämän ongelman mahdollisimman nopeasti.

Toinen kohta, johon harkinnanvaraisten määrärahojen puute iskee kipeästi, on vajaa-kuntoisten työllistäminen, jossa myös tarvittaisiin liikkumavaraa, joustavuutta, jota nämä varat antaisivat.

Kaiken kaikkiaan on todettava, että ajat ovat muuttuneet. On siirrytty siitä ajasta jo kohti uutta aikaa, jolloin työttömyys oli suuri ongelma koko maassa. Tänä päivänä työttömyys on kipeä ongelma monilla alueilla, kuten äsken viittasin työttömyyserojen tasauskertoimen kohdalla. Meillä on vakavia työttömyysalueita, joilla kaikki toimeentulomahdollisuudet ja elämän mahdollisuudet ovat uhattuina, kun työtä ei ihmisillä ole.

Toisaalta samanaikaisesti on siirrytty tilanteeseen, että yhä enemmän on työvoimapulaa. Tämä tilanne vaatii uudelleenarviointia. Tietysti on syytä miettiä, miksi tähän tilanteeseen on ajaututtu. Meillä on keskittymiskehitys ollut varsin voimakasta aivan viime aikoina. Se on johtanut siihen, että työpaikat ovat syntyneet pääkaupunkiseudulle ja maakuntakeskuksiin ja kuitenkin näitten mahdollisuudet ottaa vastaan työvoimaa muualta eivät ole olleet riittävän hyviä. Jos näin olisi taas tapahtunutkin, olisi kehitys monilla alueilla palvelujen suhteen ja jäljelle jäävän perusväestön suhteen entisestään heikentynyt, eli tässä on positiivistakin, mutta keskittymiskehitys sinänsä on negatiivinen asia työvoiman järkevän käytön kannalta.

Toinen tekijä on väistämättä mieleen tuleva väestökehitys. Suomen kansa ikääntyy nopeasti, syntyvyys on varsin alhainen, ja samalla kun työvoima ikääntyy, se myös alkaa vähentyä. Varsinkin ensi vuosikymmenellä ja ehkä ensi vuosituhaten alussa olemme mitä todennäköisimmin vaikeiden työvoimaongelmien edessä siksi, että meillä ei ole nuorta työvoimaa riittävästi. Varmasti se ensimmäiseksi näkyy raskaisa ammateissa, esimerkiksi hoitoaloilla, joista ei tämän päivän päätöksenteossa riittävästi kanneta huolto.

Meillä olisi kiireen vilkkaa saatava muutosta lapsiperheiden asemaan niin, että syntyvyys saataisiin nousemaan ja lapsiperheiden taloudellista tilannetta parannettua. Tämä olisi sitä

kauaskantoista tulevaisuuden turvaamista. Se tulevaisuus tänä päivänä on todella väestökehityksemme suhteen hyvin ongelmallinen.

Tähän liittyy tietysti toinen asia, joka ei ole varsinaisesti työllisyysasia, mutta osittain myös sitä, eli vanhusten määrä kasvaa, he tarvitsevat hoitajia ja hoitajat ovat henkilöitä, ihmisiä, ja näitä ihmisiä ei ehkä ole tulevaisuudessa riittävästi, kun työvoima ikääntyy ja vanhenee.

Tähän työvoiman ikääntymiseen liittyy asia, josta on sosiaalivaliokunnan työllisyyskertomuksesta tekemässä mietinnössä oma kappale, eli kuntoutus. Ennen kuin käsittelen sitä, totean työvoimahallinnon resursseista, joka on valiokunnan mietinnössä ensimmäisenä pääkohtana. Mietintöön jäivät sanat "Työvoimahallinnon asiakaspalveluhenkilöstön lisäämisen ohella on selvittettävä ne mahdollisuudet, joita työn painopisteiden muuttamisella on saatavissa".

Valiokunnassa arvostelin tätä sanamuotoa. Vaikka tätä muutettiin jo esityksestäni jonkin verran parempaan suuntaan, kuitenkin tässä vielä puhutaan henkilöstön lisäämisestä ikään kuin ensimmäisenä ratkaisuna, vaikka pitäisi mielestäni olla niin, että työn painopisteiden muuttamista tarkoituksenmukaiseksi pitäisi painottaa enemmän ja atk:n ja muiden tällaisten järjestelmien käyttöönottoa nopeuttaa ja tehostaa. Meillä hallitus suunnittelee säästöjä ja virkasupistuksia eri aloille. Kuitenkin tässä vielä eletään aikaa, jolloin pyritään turvautumaan valiokunnankin käsityksen mukaan työvoiman lisäämiseen, vaikka työttömyys vähenee. Tätä pitää tarkasti miettiä, onko todella tarpeen näin menetellä, ja pyrkiä toiseen suuntaan tässäkin. Nämä ovat kuitenkin pääosin byrokratian työpaikkoja.

Atk:ta on siis kehitettävä työvoimahallinnossa nopeasti ja uutta ajattelua saatava palvelutoimintaan. Myös työnteon kannustavuutta pitäisi tietysti saada parannettua, mitä verouudistus ei välttämättä tehnyt.

Valiokunta otti toiseksi pääkohdaksi koulutuksen, ja on todettava, että koulutus on tämän päivän yhteiskunnassa todellinen, vakava, suuri haaste. Meidän täytyisi osata varautua siihen, minkälaista työvoimaa, miten koulutettua, me tarvitsemme viiden, kymmenen, ehkä kahdenkymmenen vuoden kuluttua. Näitä tarpeita varten teemme päätöksiä tällä hetkellä. Pitäisi päästä todella motivoivaan koulutukseen niin, että nämä nuoret, jotka peruskoulutusta saavat, olisivat koko elämänsä ajan valmiita vaihtamaan ammattiaan ja hankkimaan uutta koulutusta

tarpeen mukaan joustavasti. Tätä pitäisi tehostaa tutkimukseen ja koulutukseen varattujen määrärahojen lisäämisen avulla mm.

Sitten kuntoutuksesta vielä hieman. Kuntoutus on tässä kolmantena pääkappaleena, ja niin kuin totesin, ikääntyvä väestö merkitsee myös ikääntyvää työvoimaa ja me tarvitsemme työvoimamme hyvin tarkkaan käyttöön tulevana vuosina. Täällä ei ole ehkä riittävästi puhuttu siitä, mitä tämä meidän nykyinen hyvinvointimme merkitsee. Toisaalta se merkitsee pahoinvointia, joka heijastuu kuntoutuksen tarpeena, työvoiman heikentymisenä laadullisesti. Meillä alkoholin ja tupakan aiheuttamat haitat lisääntyvät jatkuvasti. Työolosuhteet ja esimerkiksi liikuntakasvatus tarvitsevat uutta ajattelua sillä lailla, että huollamme työvoimaamme ennakolta. Mutta tämäkään ei yksin riitä, vaan tarvitaan myös varhaiskuntoutusta ja siihen pitää sijoittaa hyvin paljon sekä aineellisia että henkisiä voimavaroja. Työterveyshuolto ei riittävästi tänä päivänä löydä niitä ihmisiä riittävän ajoissa, jotka tarvitsevat varhaiskuntoutusta.

Kokonaisuutena meillä tuli mielestäni valiokunnassa kovinkin kirkkaasti esille se, että meidän kuntoutusjärjestelmämme kaiken kaikkiaan on hyvin sekava ja moniosainen. Siellä on Kelalla omat kuntoutusjärjestelmät, työvoimahallinnolla, terveyskeskustasolla, keskussairaaloilla, on yksityisiä, on työsuojeluviranomaisilla. Tämä on niin sekainen ja varmasti byrokraattinen ja turhaan varoja käyttävä toimintakokonaisuus, että se pitäisi saada kiireesti kokonaistarkastelun alaiseksi ja varat ohjata todella tähän haasteeseen, joka meillä edessämme on ja joka on ensi vuosikymmenellä ja ensi vuosituhannella suuri kokonaiskysymys.

En ole kovin lämmin sille ajatukselle, minkä ed. U. Leppänen äsken totesi, että me lähtisimme ensi vaiheessa heti hakemaan ulkomaista siirtotyövoimaa. Siitä tulee ongelmia vähintään yhtä paljon kuin etua. Meidän pitää huolehtia oman kansamme työkyvystä kaikin tavoin, myös henkisestä työkyvystä. Ehkäpä lääkintöhallitus siitä kantaakin huolta, kun se on tehnyt tämän Terveys ja erotiikka -työn, mutta valitettavasti on murheellista, että siihenkin on sisällytetty paljon sellaisia asioita, jotka eivät vie kehitystä positiiviseen suuntaan, vaan saattavat johtaa jopa entistä huonompaan kehityssuuntaan. Tarvitaan todella vastuullista ajattelua ja tulevaisuuteen tähtäävää toimintalinjaa. Me tarvitsemme työvoimaa. Me tarvitsemme toinen toisitamme, ja on edullista ja tärkeää, että kukin

voisi olla terveenä mahdollisimman pitkään hyödyttämässä tätä yhteiskuntaa.

Ed. P. Lahtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi toteaisi siitä, miten työttömiä tähän maahan on syntynyt, kun puheenvuorossaan hän ei oikein tiennyt, mistä niitä on tullut. Niitä on etupäässä tullut siitä, että silloin kun Euroopasta tuli Suomeen rakennemuutos, työnantajat voimallisesti purkivat sellaisia teollisuuden työpaikkoja, jotka koskettivat ns. aputyöntekijöitä. Siinä on siivoojia, nosturinkuljettajia, trukinkuljettajia, rakennusmiehiä, autonkuljettajia, jne. Tästä syntyi se työttömien joukko, jota sitten ei koulutettu uudelleen uutta työtä vastaavasti, ja tässä suhteessa työnantajat ovat menetelleet todella härskisti, kun ei näille henkilöstöryhmille ole järjestetty uutta työtä ja koulutettu niitä siten, että he olisivat voineet saada uusia työpaikkoja.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietysti niin on käynyt, kuin ed. P. Lahtinen totesi, että nimenomaan näitä henkilöstöryhmiä on siirtynyt työttömien joukkoon, mutta mistä syystä? Minä luulen, että olisi niin tapahtunut, että jos tällaista muutosta ei olisi tapahtunut, niin meillä olisi vielä hyvin paljon enemmän työttömiä. Näin on valitettavasti käynyt, ja on kuitenkin pystytty jossain määrin estämään se, että olisi kokonaisia tuotantolaitoksia jouduttu sulkemaan.

Kyllä tätä muutosta tarvitaan, mutta on ongelmallista se, että näitä ihmisiä ei ole pystytty kouluttamaan niihin työpaikkoihin, jotka ovat samanaikaisesti syntyneet, vaan nuoret uudet ikäluokat, joita on vielä tähän asti ollut, on koulutuksen kautta saatu uusiin syntyviin työpaikkoihin. On syntynyt ryhmä, jota sitten työllisyyslailla on pyritty auttamaan ja aika pitkälti varmasti onnistuttukin, osittain myös työttömyyseläkejärjestelmin. Mutta eihän minun nyt tarvitse tässä puolustella menneitä eikä nykyistäkään hallitusta. Näitä ihmisiä pitäisi auttaa ja katsoa, ettei tulisi enää uusia ryhmiä. Siinä toivon, että olisimme ed. P. Lahtisen kanssa samassa rintamassa.

Ed. P. Lahtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemellä ei taida olla tiedossa, että Suomestahan on hyvin paljon viimeisten vuosien aikana suljettu työ-

paikkoja. Tampereelta nyt muutama vain mainitakseni, Leijona Pukine on yksi ja Suomen Trikkoo toinen. Osittain se kyllä vaihtoi paikkakuntaakin, mutta osittain sitä myös lakkautettiin. Kyllä näitä on paljon, työttömyyttä on myöskin, ja se johtuu juuri siitä, että ei olla enakoitu sitä muutosprosessia, joka Euroopasta tänne tuli. Se tuotiin täydellä vauhdilla mutta ei varauduttu siihen, että teollisuus pystyisi ottamaan sen vastaan. Tähän olisi ollut ainoa mahdollisuus, että olisi ihmiset koulutettu uusiin tehtäviin.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kosketeltu varsin kipeätä kysymystä työllisyyden kannalta ja koko teollisuuden toimivuuden kannalta. Uudelleen koulutus on tärkeä asia ja sen ennakoiminen vielä tärkeämpi. Se kuuluu sekä työnantajille että myös yhteiskunnalle, mutta ennen muuta se kuuluu yhteiskunnalle ja nimenomaan näitten lakkautettujen yritysten osalta. Kun ei yritystä enää ole, niin silloin ei ole enää työnantajaakaan, joka voisi uudelleen koulutusta järjestää. Tämän vuoksi on tärkeää, että uudelleen koulutuksessa otetaan nimenomaan huomioon kunkin hetkiset tarpeet ja myös alueelliset tarpeet niin, että työn tarjonta ja työn tekijät kohtaavat toisensa. Tässä meillä kaikilla on vastuu, kun me työllisyysasioita käsittelemme ja niitä suunnittelemme.

Ed. R. Aho: Arvoisa puhemies! Asia on erittäin tärkeä ja koskettelee niitä ihmisiä, jotka ovat kokeneet työttömyyden ja ovat yhä edelleen työttöminä. Siinä mielessä viittaankin siihen puheenvuoroon, jonka pidin tämän asian kohdalla tiistain täysistunnossa, jossa käsitelin työllisyyden hoitamiseen liittyvien määrärahojen riittämättömyyttä erityisesti harkinnanvaraisen määrärahojen kohdalla. Sen perusteella ehdotankin hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

”Eduskunta toteaa, että työllisyyslain tarkoituksena ei ole ollut se, että työllisyysmäärärahat kehittyisivät tulo- ja menoarviossa niin, että velvoitetöyllyttämisen lisääntyessä vastaavasti supistetaan harkinnanvaraista työllistämistä. On osoittautunut, että harkinnanvaraiseen työllistämiseen tarkoitetut määrärahat ovat riittämättömät. Tämän johdosta eduskunta edellyttää, että harkinnanvaraisten määrärahojen supistamislinjasta luovutaan ja että niitä päinvastoin ryhdytään nopeasti lisäämään.”

Ed. Riihijärvi: Arvoisa puhemies! Vuosi 1987 oli merkivuosi. SMP:n vuosikausia esittämä työllisyyslaki saatiin silloin edellisen eduskunnan viimeisenä lakina päätökseen. Vuosi 1986 oli eräänlainen välivuosi, mutta silloin myös SMP oli rintamavastuussa työllisyydestä: Urpo Leppänen oli työvoimaministerinä. Hän teki merkittävän yhteiskunnallisen työn juuri tuon mainitsemani työllisyyslain aikaan saamiseksi tähän maahan. Samoin hän työvoimaministerinä ollessaan saattoi aivan uusiin puihin koko työllisyyden hoidon mm. järjestämällä automaattisen tietojen välityksen työvoimatoimistoihin. Nämä kaikki hyvin merkittävät yhteiskunnalliset aikaansaannokset ikävä kyllä unohtuvat kansalaisilta. Sen takia pidin välttämättömänä, että minun täytyy tämä muistutuspuheenvuoro käyttää tässä asiassa.

Erikoisesti SMP on korostanut kansalaisen oikeutta työhön. Me lähdemme yksityisen kansalaisen oikeudesta, emme suinkaan työnantajien tarpeista taikka yhteiskunnan halusta hoidota kansalaisia, vaan lähdemme siitä, että kansalaiset tulevat omillaan toimeen ja että heillä on perustuslaillinen oikeus työhön. Täällä on rakennemuutokseen viitattu, jota rakennemuutosta tämäkin Suomen kansa on käynyt läpi satoja vuosia. Sitä rakennemuutosta oli sekin, kun kaskiviljelystä siirryttiin peltoviljelykseen. Aina on ollut jonkinlainen murros käynnissä. Niin käy nyt. Ei tämä tähän lopu. Mutta pidämme kiinni näistä perustuslaillisista oikeuksista, ja eräs merkittävä on juuri tämä yksilön oikeus työhön.

Vuosia sitten tämän vuosikymmenen alussa puhuttiin monta monituista vuotta jatkuvasti nuorisotyöttömyydestä. Kaikki, jotka pitivät itseään vähänkin jonkinlaisena poliitikkona, puhuivat nuorisotyöttömyydestä. Kuka puhuu tänä päivänä nuorisotyöttömyydestä? Ei kukaan. Ja miksi? Siksi, että kansalaisten usko työhön, myös nuorison mahdollisuuteen, esimerkiksi koululaisten ja opiskelijoiden työnteekoon lomien aikana, on palautunut. Tässä SMP on ollut uranuurtaja. Me olemme synnyttäneet jälleen uskon työhön. Myös omatoimisuuteen, niin kuin työllisyyslain läpi viejänä ed. Leppänen toi myös tämän työttömän itsensä työllistämisen. Tämä merkitsi myös yksityisyritteliäisyyden aivan uudenlaista arvostusta. Tänä päivänä ei kukaan yksityisyrittäjiä kivitä. 70-luvulla yksityinen yrittäjä oli suuri pahantekijä ja yhteiskunnan kalvaja, syöpä. Nyt kaikki turvautuvat yksityiseen yritteliäisyyteen.

Olen hyvin pitkälti sitä mieltä kuin ed. Leppänen edellä, että tällä hetkellä työllisyyden hoito maassamme on seisovassa tilassa. Meillä on toisaalta 100 000 työtöntä, toisaalta meillä on työvoimasta pulaa. Jotakin olisi tehtävä. Tässä tarvitaan uutta innoitusta. En yhdy ed. Leppäsen ajatukseen ulkomaalaisten työhön ottamiseksi paitsi siinä tapauksessa, että nämä työhöntulijat olisivat määräaikaaisella työluvala. Sitä voitaisiin ajatella. Mutta missään tapauksessa meidän ei maksimikysynnän takia pidä ruveta valtaviiin uudistuksiin tässä asiassa.

Ennen kaikkea meidän on palautettava usko työhön, niin kuin SMP on sitä vuosikymmenet pitänyt esillä. Me emme usko keinotteluun emmekä osakepapereitten siirtämiseen. Siinä tulee pää vetäjän käteen. Mutta me uskomme työhön. Kansalaisilla on siihen oltava oikeus. Koulutuksella mutta myös verotuksella osoitetaan työnteon arvo. Kun saamme keinottelun näillä arvopapereilla kuriin, saamme myös nuorisolle aivan uuden elämänmallin, ettei kannata jobbailua ja bisnestä opetella vaan opetella tekemään työtä, ahkeruutta ja säästäväisyyttä. Näillä kansalaishyveillä me rakennamme parempaa tulevaisuutta.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä minäkin työhön uskon ja siihenkin, mitä ed. Riihijärvi peräänkuulutti, mitä SMP on tehnyt. Tosin hän unohti sen, että tämä SMP:n aikaisempi työvoimaministeri ei sitten enää SMP:n ja sen ohjelmiin uskonut vaan perusti oman ryhmittymän.

Mutta tässä mietinnössä on korostettu kolme asiaa juuri sen takia, että työllisyys ja sen hoitaminen on tietysti erittäin monista seikoista kiinni, mutta sosiaalivaliokunta yksimielisessä mietinnössään päätti keskittyä kolmeen asiaan, joista yksi oli työvoimahallinnon voimavarat, toisena oli koulutus ja kolmantena kuntoutus. Nämä kaikki näkökulmat ja tavoitteet, joita täällä äsken mm. ed. Riihijärvi esitti ihan oikeutetusti nuorten kohdalta, on pyritty ottamaan huomioon niin hyvin kuin se käytännössä on ollut mahdollista. Mehän näimme sosiaalivaliokunnassa aika tavalla vaivaa kuulemalla mm. kaikkien työvoimapiirien edustajia ympäri Suomea, niin että meille syntyi kokonaiskuva Lapista myöten siitä, missä ollaan tällä hetkellä menossa niin työllisyyslain osalta kuin monien muittenkin asioitten osalta. Tässä mielessä tämä nyt on ajankohtaisin kannanotto, mitä eduskunnassa voidaan Suomen parhaimpien

asiantuntijoitien kuulemisen pohjalta saada näihin ajankohtaisiin työllisyyskysymyksiin. Edelleen korostan sitä, että tämä on valiokunnassa olevien kaikkien puolueitten, myös SMP:n, ja kun täällä on tuotu myös SKDL:n taholta näitä uusia ponsia, myös heidän taholtaan täysin yksimielinen mietintö siitä, millä tavoin asioita pitäisi hoitaa.

Ed. Hurskainen-Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Riihijärvi totesi, että työttömyyden hyväksi ei ole tehty mitään sitten viime hallituksen. Se ei pidä paikkaansa. Ensinnäkin työllisyyslakihan on nyt voimassa, ja eri toimenpiteitä nuorten työttömien aseman parantamiseksi on jatkettu edelleen. Tilastojen mukaan työttömyys on alentunut ja työpaikkojen määrä on noussut, eikä pidä unohtaa, että tämä hallitus aloitti erittäin mittavan työelämän uudistuksen, jolla on varmasti merkitystä nyt ja tulevaisuudessa.

Ed. P. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Tohtaisin ed. Skinnarille, että olisi hyvä, kun kysyttäisiin joskus niiltä työttömiltäkin eikä aina vain pelkästään asiantuntijoilta. Ne asiantuntijat eivät aina ole parhaita asiantuntijoita työttömyysasioissa.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. R. Ahon tekemää perustelulausumaehdotusta.

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! Joillakin paikkakunnilla ja joillakin aloilla esiintyvä työvoimapulake ei lohduuta vähääkään työtöntä ihmistä, jonka toimeentulo on kaukana kulusjuhlista. Työansion puute ja alhainen työttömyysturva merkitsevät useille selvää köyhyyttä ja elintason jatkuvaa putoamista. Työnansioista ja työttömyysturvasta jäävät osattomiksi erityisesti sellaiset henkilöt, joiden työkyky on jo mennyt ilman, että minkäänlaiset kuntoutustoimet olisivat heihin kohdistuneet.

On hyvä, että kiinnitetään huomiota kuntoutuksen kehittämiseen, mutta sitäkin ensisijaisempaa on turvata toimeentulo myös sellaisille ns. väliinputoajille, jotka eivät saa sairautensa vuoksi työtä mutta eivät liioin työkyvyttömyyseläkettä. Edelleen tapahtuu usein niin, että sairausvakuutuspäivärahan päättymisen jälkeen eläkelaitokset eivät ryhdy maksamaan eläkettä, vaan työkyvyttömyys joutuu valituskierteeseen. Tämä kierre voi kestää hyvinkin kauan, kohutuuttoman kauan. Eli yhteiskunnan eri järjestelmien välissä jauhetaan heikoimmat, työtön

henkilö ja sairastunut henkilö ja hänen perheensä, niin yhteiskuntavastaisiksi, että meidän politiikkojen on turha ihmetellä esimerkiksi äänestyshaluttomuutta tai muita eduskunnan vastaisia esiintymisiä esimerkiksi viime päivinä.

On perusteltua vaatia, että eläkejärjestelmä ja työttömyysturva yhdessä toimivat niin, että yhteiskunnan omin toimin ei aineellisesti ja henkisesti eniten ahdistettuja ihmisiä sysittäisi kaikkien toimeentulojärjestelmien ulkopuolelle. Jo ennen uusien ratkaisujen, esimerkiksi perustoimeentuloturvan tai kansalaispalkan säätämistä, on varmistettava, että eläkejärjestelmien, työttömyysturvan ja toimeentuloturvan ulkopuolelle syytettien elämänmahdollisuudet taataan. On kohtuutonta se, että nämä järjestelmät pakoilevat kukin vastuutaan, sysäävät toinen toisilleen näitä ihmisiä. Ensisijaista ei saa olla järjestelmien elämä, ensisijaisena pitää olla ihmisen.

Työllistämisen ohella, arvoisa puhemies, on aiheellista vaatia alhaisen työttömyysturvan parantamista ja kiirehdittävä myös eläkepäätoiksi ja ennen kaikkea, niin kuin täällä on sanottu ja johon minäkin yhdyn, näihin onnettomiin tilanteisiin johtavien syiden ratkaisemista niin, että mm. kuntoutus saatetaan kuntoon.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari teki aika pitkälle meneviä johtopäätöksiä siitä, että valiokunnan mietintöön ei ole jätetty vastalauseita. Kuten jo aikaisemmin edellisessä yhteydessä totesin, niin näistä kolmesta asiasta, joita valiokunta tässä yhteydessä on käsitellyt, sovittiin. Eivät nämä suinkaan käsitä koko työllisyyden hoidon skaalaa, mutta olimme valmiit keskittymään näihin kysymyksiin tällä kertaa. Se ei toden totta tarkoita sitä, että me olisimme hallituksen kanssa täysin yksimielisiä siitä, miten työllisyyttä tulee hoitaa, niin kuin ed. Skinnari täällä äsken lausui. Pyydän, että ed. Skinnari tarkistaa kantansa. Meillä on erittäin paljon kritiikkiä hallituksen työllisyyspolitiikkaa kohtaan, mikä on eri yhteyksissä eduskunnassa tullut esille tämän kevätistuntokaudenkin aikana ja viime vuoden budjetin yhteydessä, joten joka päivä ei tarvitse samoja asioita toistaa.

Ed. Männistö otti esille työttömien toimeentulo-ongelmat. Samanaikaisesti työllisyyskertomuksen kanssa annoimme lausunnon perustuslakivaliokunnalle. Käsitelimme siinä perusturvaan liittyviä kysymyksiä niin työttömien, sairaiden kuin vammaisten ja muidenkin vastaa-

vassa asemassa olevien ihmisten kohdalta hyvin perusteellisesti, joten tässä yhteydessä ei ollut järkevää sitä toistaa. Toivonkin, että hallituksen kertomusta koskeva mietintö tulee pian eduskunnan käsittelyyn. Siinä yhteydessä on todettava, että valiokunta ei ollut valmis tekemään mitään konkreettisia päätöksiä siitä, milloin esimerkiksi työttömien peruspäivärahaa korjataan, vaikka sitä valiokunnassa esitettiin. Puheet tahtovat jäädä puheiksi. Lupauksien pidosta ei tule mitään.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Minulle ei ole jäänyt sen paremmin sosiaalivaliokunnassa kuin täällä salissakaan epäselväksi se, että ed. Stenius-Kaukonen on aika monessa asiassa eri mieltä kuin hallitus. Sen olen kyllä ymmärtänyt ja myös kuullut.

Ed. Männistön puheenvuoron osalta haluaisin viitata nimenomaan siihen, joka ed. Stenius-Kaukosenkin puheenvuorossa tuli esille, että kun eri kertomukset rajattiin käsittelemään tiettyjä asioita, niin toimeentuloturva-asia on otettu esille hallituksen vuoden 1987 kertomuksen yhteydessä sosiaalivaliokunnassa ja perustuslakivaliokunnalle jätetyssä lausunnossa. Muistaakseni ed. Männistö on perustuslakivaliokunnan jäsen. Hän voisi nyt toimia siihen suuntaan, että perustuslakivaliokunnan mietintöön otettaisiin sosiaalivaliokunnan lausunnossa oleva kohta, jossa nimenomaan toimeentuloturvaan kiinnitetään huomiota. Me haluamme kiihkeästi sitä, että mm. työttömien toimeentuloturva olisi niin hyvä, että he eivät tarpeettomasti joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen, niin kuin tällä hetkellä tapahtuu hyvin monissa kunnissa ympäri Suomea.

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! En ole halunnut moittia enkä arvostella sosiaalivaliokunnan mietintöä. Halusin tuoda asioita, mitkä koen ongelmaksi, esille. On totta, että sosiaalivaliokunta on aikaisemminkin ja myös eräät eduskuntaryhmät pyytäneet perustuslakivaliokuntaa käsittelemään perustoimeentuloturvan kysymyksiä, mutta perustuslakivaliokunnassa ei ehdotuksestani huolimatta ole ollut siihen halukkuutta. Tämän perustuslakivaliokunnan jäsenet varmasti hyvin muistavat. Toivottavasti tämä asia siltä osin korjaantuu.

Puhuin siksi, että viime päivinä on eri työvoimatoimistoista kerrottu heidän asiakkailleen, jotka taas ovat ottaneet yhteyttä tänne eduskuntaan, että työvoimaministeriöstä on käynyt

virkamiehiä kertomassa, että eläkepäätöstä odottavat, työttömyysturva saaneet henkilöt aiotaan pudottaa työttömyysturvan ulkopuolelle, vaikka eläkepäätöstä ei ole tullut, eli heikennetään aikaisempia määräyksiä siitä, että jokin turva annetaan. Tämä on tehnyt minut huolestuneeksi asiasta.

Ed. P o k k a: Rouva puhemies! Ed. Skinnarilla oli äskeisessä puheenvuorossaan kyllä väärä osoite, kun hän käskee perustuslakivaliokuntaa antamaan kannanottoja, että työttömän perusturva-asia toimeentulon osalta hoidettaisiin. Totta kai perustuslakivaliokunta voi antaa sellaisen kannanoton, mutta kyllähän tässä on sellainen tilanne, että hallituksen pitäisi toimia, niin kuin täällä on mm. keskustan puolelta useamman kerran viimeisen kahden vuoden aikana vaadittu, ja antaa lakiesitykset, joilla perusturva-asia muidenkin kuin työttömien osalta tulisi järjestettyä.

Mitä tulee työllisyyskertomukseen, niin täytyy valitettavasti sanoa, että nykyisen hallituksen toimenpiteet nimenomaan valtion osalta, miten työllisyyslaki on pantu toimeen, ovat aika murheellista kerrottavaa. Niin sanotun kertomen nosto niin, että valtion ei tarvitse sijoittaa rahoja niin paljon työllisyyden hoitamiseen kuin laki edellyttää, on ehkä keskeisin. Muutenkin täytyy sanoa, että jolleivät kunnat olisi työllisyyslakia niin hyvin panneet toimeen kuin ovat pystyneet, niin eihän työllisyyslain toteuttamisessa olisi näitäkään tuloksia saavutettu, mitä nyt on saavutettu. Se, että valtio ei antanut tarpeeksi rahaa ja että se aika, joksi voidaan työllistää kerrallaan, on niin onnetoman lyhyt, kuusi kuukautta vain, ovat lain pahimmat puutteet. Ne eduskunnan ja hallituksen on korjattava.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ed. Männistön huoli siitä, että työvoimatoimistot pyrkivät puhdistamaan sairaita henkilöitä pois kortistosta, on aiheellinen. Kun työttömyysturvalaki tuli voimaan vuonna 1985, niin sitä muutettiin nimenomaan niin, että nämä väliinputoamistilanteet poistuvat, että henkilö, joka ei ole saanut eläkettä eikä saa sairauspäivärahaa, voi saada työttömyyspäivärahaa. Tämä on yksiselitteisesti lakiin kirjattu näin.

Ikävä kyllä itsekin olen havainnut, että edelleenkin myös Kelan toimistoissa on epäselvyyttä siitä, mitä tämä tarkoittaa. Erään työvoimatoimiston kanssa tämä asia käsiteltiin loppuun asti

ja ministeriöstä saatiin vahvistus, että näin ei voi menetellä, vaan henkilöllä, joka ei saa eläkettä eikä päivärahaa, on aina oikeus työttömyysturvaan, vaikka hänellä olisi 10B-lausunto, jossa hänet todetaan työkyvyttömäksi. Tämä on voimassa oleva laki. Jos työvoimatoimistot menettelevät tästä poikkeavasti, niin he menettelevät kyllä lain vastaisesti. Näihin asioihin on syytä puuttua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Anderssonin kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Vuonna 1987 säädetty työllisyyslaki on osoittanut myönteisen vaikutuksensa työllisyyden parantumisena. Jotta laissa asetettu täystyöllisyysvelvoite voidaan toteuttaa, eduskunta edellyttää, että nuorten ja pitkäaikaistyöttömien velvoitetyötä jatketaan kiireellisesti kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen."

Ed. R. Aho on ed. P. Lahtisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta toteaa, että työllisyyslain tarkoituksena ei ole ollut se, että työllisyysmäärärahat kehittyisivät tulo- ja menoarviossa niin, että velvoitetyöllistämisen lisääntyessä vastaavasti supistetaan harkinnanvaraista työllistämistä. On osoittautunut, että harkinnanvaraiseen työllistämiseen tarkoitetut määrärahat ovat riittämättömät. Tämän johdosta eduskunta edellyttää, että harkinnanvaraisten määrärahojen supistamislinjasta luovutaan ja että niitä päinvastoin ryhdytään nopeasti lisäämään."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Mietinnön ponsi hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Stenius-Kaukonen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Stenius-Kaukonen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 80 jaa- ja 51 ei-ääntä; poissa 68. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. R. Ahon ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. R. Ahon ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 80 jaa- ja 51 ei-ääntä; poissa 68. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi ulkomaanedustuksen virkamiesten puolisoille maksettavasta erityiskorvauksesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 81/1988 vp.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. Aaltonen: Rouva puhemies! Ulkoasiainvaliokunnassa on hallituksen esitystä laiksi ulkomaanedustuksen siirtymisvelvollisten virkamiesten puolisoille maksettavasta erityiskorvauksesta käsitelty perusteellisesti. Lain säätäminenkin on ollut vireillä useamman hallituksen aikana. Nykyiselle hallitukselle voidaankin lausua lievä kiitos siitä, että asiassa on nyt edetty näin pitkälle. (Eduskunnasta: Miksi lievä?) — Lievä sen takia, että esitys olisi voinut olla parempikin.

Lain aikaavievä valmistelu on kuitenkin merkinnyt sitä, että käsiteltävänä oleva hallituksen esitys ei kaikilta osin vastaa muuttuneita olosuhteita ja ulkoasiainhallinnon tarpeita.

Vaikeus lähteä ulkomaanedustukseen puolison työn takia kohdistuu koko ulkoasiainhallinnon henkilöstöön eikä vain siirtymävelvollisiin virkamiehiin. Ulkoasiainhallinto ei muodosta kaikille sen palveluksessa oleville enää koko vir-

kauraa. Myös avioero saattaa johtaa siihen, että korvaus jää saamatta, mitä saattaa kyseisen aviopuolison varsin turvattomaan asemaan. Avioero ei liene sen harvinaisempi ulkomaanedustuksessa kuin kotimaassakaan työskenteleville, ehkä asia on pikemminkin päinvastoin.

Ulkoasiainhallinnon virkamiesten puolisoiden yleensä puutteelliseksi jäävän työeläketurvan kompensoimiseksi lakiehdotuksessa esitetään heille maksettavaksi erityiskorvausta. Sen suuruus määräytyisi ehdotuksen perusteella yksistään sen ajan mukaan, jonka puoliso on asunut ulkomailla aviopuolisonsa, virantoimituksessa olevan siirtymävelvollisen virkamiehen kanssa.

Valiokunta on katsonut, että lähes kaikki ulkoasiainhallinnon virkamiehet joutuvat hallinnon luonteesta johtuen tosiasiallisesti siirtymään uransa aikana ulkomaille. Samat perusteet ovat voimassa korvauksen maksamiseksi myös ulkoasiainhallinnon sellaisten virkamiesten puolisoille, jotka eivät ole siirtymävelvollisia, mutta ovat virantoimituksessa ulkomailla. Tämän johdosta valiokunta ehdottaa, että lakia sovelletaan ulkomaanedustuksen kaikkien virkamiesten puolisoihin ja lakiehdotuksen 1 § ja nimike muutetaan vastaavasti. Muutos lisää korvausten määrää noin 10 %.

Lakiehdotuksen 3 §:ään ja 4 §:n 1 momenttiin on otettu säännökset, joilla rajoitetaan eräiden vanhempien virkamiesten puolisoiden oikeutta korvauksen saamiseen tai asteittain vähennetään eräiden vanhempien puolisoiden korvauksen määrää. Nämä säännökset koskevat vain suhteellisen harvoja puolisoita, eikä valiokunnan mielestä niiden säätämiseen ole perusteita. Lakiehdotuksen pois sulkemat puoliset ovat usein joutuneet edustamaan Suomea nykyistä vaikeammissa olosuhteissa. Niinpä valiokunta ehdottaa, että säännökset tältä osin poistetaan.

Lakiehdotuksessa tarkoitettua korvausta ei voida rinnastaa suoraan mihinkään jo voimassa olevaan sosiaalietuuteen, mutta lähinnä se on verrannollinen eläkkeen kanssa. On tärkeätä, ettei korvaus erilaisia eläkkeitä yhteen laskettaessa vähennä puolison eläke-etuja enempää kuin mitä käy ilmi lakiehdotuksen 6 §:stä.

Korvausta ei ole tarkoitettu kattamaan sitä arvokasta työpanosta, jonka erityisesti siirtymävelvollisten virkamiesten puoliset suorittavat ulkomailla Suomen edustamisen yhteydessä. Valiokunta katsookin, että kysymys puolisoiden edustamistyön korvaamisesta selvitetään

vielä erikseen. Tuskin on niin, ettei työn korvaamisen perusteita voida laskea, niin kuin on usein väitetty. Onhan se ollut mahdollista avustavan henkilökunnankin osalta. Nuiiva suhtautuminen puolisoiden edustamistyön korvaamiseen vähentää halukkuutta kotiedustamiseen, joka on kuitenkin edustamisohjeidenkin mukaan ensisijainen edustamismuoto.

Ulkoasiainvaliokunta katsoi, että lailla on tärkeä henkilöstöpoliittinen merkitys, ja hyväksyi sen takia lain edellä mainituin muutoksin ja edellytyksin. Valiokunta pitää lakia pään avajana, jolla vuosikausia vireillä ollut hanke saadaan konkreettiseen muotoon ja kokeiltavaksi käytännössä. Valiokunta oli yksimielinen siitä, että laissa on edelleenkin puutteita. Enemmistö katsoi, että puutteet on korjattava uudella esityksellä, joka annetaan mahdollisimman pian laista saatujen kokemusten jälkeen. Valiokunnan vähemmistö on halunnut korjata laissa olevat puutteet kertaheitolla tekemällä mietintöön sisältyvään lakiehdotukseen muutoksia.

Valiokunnan mietinnön mukaan lain edellyttämät rajoitukset ja määräajat ovat kohtuuttoman tiukat. Lakiehdotuksessa korvauksen edellytyksenä on 10 vuoden määräaika ulkomailla. Ottaen huomioon siirtojen väliset työskentelyjaksot määräaika kattaa 20—25 vuoden jakson. Määräaika on vähennettävä, mutta kuinka paljon? Valiokuntakäsittelyn pohjalta ei voida perustella vastalauseessa esitettyä 36 kuukauden määräaika. Valiokunnalla ei ole tietoja, kuinka monta puolisoa säännös kattaa ja mikä on sen kustannusvaikutus. Määräaika toisi korvauksen piiriin myös sellaisten virkamiesten puolisoita, jotka ovat vain tilapäisesti ulkomaanedustuksessa.

Ulkoasiainvaliokunta on pitänyt kohtuullisena sitä, että puolisoille maksettaisiin erityiskorvausta täysimääräisenä koko ulkomailla olon ajalta. Tulevan uudistustyön tulisikin pyrkiä poistamaan karenssi aika kokonaisuudessaan. Vastalauseen allekirjoittajien mukaan jäisi kuitenkin vielä 12 kuukauden karenssi aika.

Lakiehdotuksen mukaan erityiskorvausta maksetaan vain siltä osin, kuin korvauksen saajalla ei ole oikeutta eläkkeeseen tai perhe-eläkkeeseen virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella ehdotuksessa säännellyn määrän yli. Mietinnössä lähdetään siitä, että uudessa esityksessä muut eläketulot eivät saa vähentää korvausta. Lisäksi edellytetään, että eduskunnalle annetaan erikseen esitys puolisoiden työsuhteturvan ja ansioperusteisten sosiaa-

lietuksien jatkumisesta ulkomaanedustukseen siirtymisen vuoksi saadun virkavapauden tai vastaavan loman aikana.

Mietinnössä ei tässä yhteydessä tehdä vastalauseen tavoin eroa akateemisen ja muun koulutuksen välillä eikä oteta kantaa siihen, mikä puolisorryhmä on ulkoasiainhallinnon kannalta toivottu ja pätevä.

Arvoisa puhemies! Edellä esitetty antanee joitakin viitteitä siihen ongelmakenttään, joka lakiehdotuksen takana on ollut. Ehdotuksessa olevien puutteiden korjaaminen edellyttää nyt valmistelun aloittamista laista saatujen kokemusten valossa. Olisi kohtuullista, että hallitus antaisi uuden lakiehdotuksen suhteellisen nopeasti.

Ed. V ä ä n ä n e n : Rouva puhemies! Ulkoasiainhallinnon tämän päivän ongelmia meillä ja myös muissa Pohjoismaissa on se, että yhä useammilla virkamiehillä on vaikeuksia lähteä työtehtäviä hoitamaan maan rajojen ulkopuolelle. Näin on perhesyistä. Lasten kouluttaminen on muuan ongelma, toinen on heidän aviopuolisonsa asemassa vallitsevat nykyiset epäkohdat.

Ulkomaanedustuksen virkamiesten aviopuolisot ovat nykyisin usein pitkälle koulutettuja, oman ammatin ja yhä useammin myös oman ammatin tai viran haltijoita, ja nämä naiset luonnollisesti haluavat edetä omalla henkilökohtaisella urallaan, mikä varmistaa heidän henkilökohtaiset tulonsa ja ennen kaikkea eläketurvan. Toimimalla miehensä puolisona edustustoissa maan rajojen ulkopuolella nainen saattaa tehdä vuosikymmeniä pitkän ja kunnioitettavan työrupeaman maansa hyväksi asiantuntevana korkean tason kotiemäntänä, mutta hän jää tyystin etenkin eläketurvaa vaille.

Jos kohdalle sattuu avioero, niin kuin tiedämme usein tapahtuvan, tämän naisen asema on todella vaikea. Vaikka hänelle eron jälkeen löytyisikin työpaikka ja toimeentuloa, jää eläketurva minimaaliseksi, kun ratkaisevat eläkkeen kertymävuodet puuttuvat.

Moni nainen ei ymmärrettävästi pidä oikeudenmukaisena sitäkään, että toimittuaan vuosia tässä työssä tuloksena ei ole oma sosiaaliturva. Nykynaisten mielestä on hyvin vanhakantaista elää vain niinsanotusti miehensä kautta ja mennä osille miehen eläkkeeseen.

Toisinaan kyllä kuulee mielipiteen siitä, että nämä naiset eivät tarvitse mitään erityistä korvausta. Päinvastoin he tämän käsityksen mu-

kaan saisivat olla iloisia ja tyytyväisiä, kun on mahdollisuus siirtyä cocktail-tilaisuudesta toiseen ja nauttia shampanjaa. Vieläkö siitä pitäisi maksaa palkkaa, jotkut kysyvät. Tällöin ei tunnetta lähemmin niitä olosuhteita, joissa nämä naiset toimivat. Vastuuta kantavan edustuston emäntä on muuta kuin ruokabaarin tai ravintolan hoitaja. Hän vastaa, kun tehtävänsä oikein hoitaa, korkeimman tason vieraanvaraisuudesta ja tekee sen maansa hyväksi. Usein näitä taitoja ei suuri yleisö tiedä arvostaa oikeaan mitaan sen paremmin kuin sitäkään työtä, minkä nainen tekee esimerkiksi ahkerana, ammattitaitoisena perheenemäntänä ja erilaisten hoitoamattien hoitajana.

Kun seurauksena aviopuolisoiden nykyasemasta on se, että ulkomaanedustuksesta alkavat olla kiinnostuneita nyt vain yksinäiset, niin sanotut singlet, ja kun tämä ei ole toivottavaa kehitystä, hallitus on ryhtynyt Ruotsin esikuvan mukaan viimein järjestämään ulkomaanedustuksessa toimivien virkamiesten puolisoitten asemaa. Se lakiesitys, jonka eduskunta on saanut käsiteltäväkseen, on pitkältä odotelusta huolimatta kuitenkin perin laiha anniltaan, sallittakoon sanoa: kirkon kolmas huuhdevesi.

Siitä huolimatta, että ulkoasiainvaliokunta nyt, käsiteltyään esityksen, ehdottaa siihen eräitä varsin hyviä muutoksia ja edellyttää, että hallitus ryhtyy asian kokonaisvaltaiseen kehittämiseen viipymättä, emme me vastalauseen allekirjoittajat ole tyytyväisiä tulokseen.

On kiintoisaa seurata, miten innottomasti hallitus on katsonut aiheelliseksi asiaa hoitaa. Ensinnäkin korvaus alkaisi juosta asianomaiselle vasta, kun tämä on ensin ansainnut kelpoisuutta palvelemalla siirtymävelvollisen virkamiehen aviopuolisona edustustoissa vähintään kymmenen vuotta. Sen jälkeen, päästyään kelpuutettujen listalle, kestää vielä neljä vuotta ennen kuin korvaus alkaa kertyä.

Erilaisten säädösten seurauksena on myös se, että esimerkiksi akateemisen tutkinnon suorittaneet naiset, joita ulkomaanedustuksen virkamiesten puolisoina alkaa enenevästi olla, käytännössä putoavat pois korvaukseen oikeutettujen joukosta jo sen mahdollisen eläketulon vuoksi, mikä heille on ennen ulkomaille siirtymistään kertynyt.

Kun ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja tässä totesi, että vastalauseen allekirjoittajat kiinnittävät huomionsa vain akateemisiin naisiin, niin tämä ei suinkaan merkitse sitä, että

emme arvostaisi muita naisia. Totean vain, että olemme ottaneet akateemiset naiset esimerkiksi sen vuoksi, että ulkoasiainhallinnon virkamieskunnan jatkuvasti laajentuessa ja naisten koulutuksen noustessa yhä useammat naiset ovat akateemisen tutkinnon suorittaneita. Tällä tavoin ulkoasiainhallinnosta tavallaan putoaa tällainen ryhmä naisia, joka olisi maan kannalta varsin suotavaa rekrytointiainesta.

Valiokuntakin ehdottaa, että laki tulisi koskemaan kaikkia ulkomaanedustuksen virkamiesten puolisoita, ei yksin siirtymävelvollisten, koska varsin yleistä on, että ulkomailla toimivat muutkin kuin siirtymävelvolliset. Tämä on aivan oikea toimenpide. Vastalauseessa taas katsoimme, että kymmenen ja neljän vuoden karenssiajat on lyhennettävä vähintään kolmeen ja yhteen vuoteen, jotta voitaisiin tehdä jotakin oikeutta näille naisille, ja että eläkkeen suuruutta rajoittavat säädökset on poistettava. Meille sopii erinomaisesti tietysti sekin, ettei karenssiaikaa järjestetä lainkaan. Katsoimme kuitenkin, että nämä kolme vuotta ja yksi vuosi ovat huomattavasti järkevämpiä vaihtoehtoja kuin ne, joita hallitus esittää.

Mikäli ulkomaanedustuksessa toimivan virkamiehen puoliso tutkinnon tai muun vastaavan avulla osoittaa pätevyytensä ja sopivuutensa tehtävään ja ilmoittaa huolehtivansa edustuston tai vastaavan emännyydestä kaikkine siihen kuuluvine velvollisuuksineen, hänen tulee vastalauseen allekirjoittaneiden mielestä saada työtään vastaava palkka sosiaaliturvan kera. Ne, jotka eivät näin halua tehdä, jäävät tietysti tämän järjestelmän ulkopuolelle, mikä luonnollisesti sallittaisiin. Kysymyksessä on siis näiden naisten osalta valinnan vapaus. Otaksun, että tällaisin järjestelyin tämä erittäin vaikea ja hankala asia saataisiin lopullisesti hoidetuksi.

Hallituksen esitys osoittaa, että aikana, jolloin kansainvälistymisen vuoksi ulkoasiainhallinto ratkaisevasti laajenee, erästä sen perusongelmaa on ollut kovin vaikea saada järjestyseen, vaikka kysymys — tarkoitan juuri nyt puolisoiden asemaa — olisi kauan vallinneesta epäkohdasta.

Rouva puhemies! Valiokunnan mietintöön on jätetty vastalause. Pyydän tukea sille.

Ed. Kuuskoski-Vikamaa: Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtajan esittelypuheenvuorossa ja myös ed. Väänänen puheenvuorossa on tullut jo hyvin selvästi esille se, että hallituksen esitys on hyvin puutteellinen.

Esityksen perusteluissa on tuotu selkeästi esille ne ongelmat, jotka syntyvät siitä, että ulkoasiainhallinnon virkamiehet toimivat hyvin suuren osan aikaa eri puolilla maata ja toimipaikka vaihtuu hyvin usein. Tämä merkitsee myös perheen siirtymistä. Näiden ongelmien kuvauksen lisäksi on sitten ehdotettu erityiskorvausjärjestelmää, jonka avulla pyritään taloudellista sosiaaliturvan menetystä jollakin tavalla korvaamaan. Mutta niin kuin olemme havainneet, tämä korvaus jää hyvin nimelliseksi. Hyvä osoitus siitä liittyy hallituksen esityksen perusteluihin, joissa arvioidaan hallituksen esityksen mukaisen järjestelmän kustannuksia. Niissä sanotaan, että korvauksia tulisi maksettavaksi ensimmäisenä vuonna noin 95 000 markkaa ja vuonna 2000 korvauksia maksettaisiin arviolta 550 000 markkaa.

Valiokunnassa on arvosteltu hyvin paljon lain kapea-alaisuutta eli sitä, että alun perin ehdotettiin ainoastaan siirtymävelvollisten puolisoille erityiskorvausta. Se että rajat korvauksen saamiselle ovat äärimmäisen kireät, johtaa juuri siihen, että kustannuksia eli todellista etua ei pääsekään syntymään. Valiokunnan mietinnössä on pystytty jo tiettyjä epäkohtia korjaamaan, mutta edelleen rajat jäävät äärimmäisen tiukoiksi. Niin kuin ed. Väänänen omassa puheenvuorossaan esitti, vastalauseessa on puututtu perusaikaan eli siihen, että ei voida ajatella, että vasta kymmenen ulkomaillaolovuoden jälkeen tulisi mahdollisuus saada tällaista korvausta ja vasta neljän ulkomaillaolovuoden jälkeen sitä lähdettaisiin maksamaan ja että sitten yhteensovitusrajat olisivat vielä hyvin matalat.

Valiokunnan mietinnössä on myös viitattu mainittuihin epäkohtiin ja esitetty toivomus siitä, että asia valmisteltaisiin uudelleen ja eduskunta saisi hyvinkin pian saatujen kokemusten jälkeen uudet esitykset. Olisi kuitenkin ollut välttämätöntä, että jo tässä vaiheessa tiukat rajat olisi poistettu ja samalla ryhdytty seuraamaan järjestelmää ja etsimään paremmin toimivia järjestelyjä tämän epäkohdan hoitamiseksi.

Samassa yhteydessä on viitattu siihen työhön, jota puoliset tekevät edustustoissa, ja on keskusteltu paljon siitä, onko heillä edustusvelvollisuus vai ei. Tämä kysymys vaatisi nyt selkeän kannanoton, ja hyvä järjestely olisi se, että puolisoilla olisi mahdollisuus selkeästi vastata siitä, haluavatko he ottaa hoitaakseen edustustehtäviä, ja kun he ottavat niitä huolekseen, siitä myös heille korvaus suoritettaisiin. Nyt tietysti

täytyy muistaa, että tämä tällä hetkellä koskee pääasiassa naisia, mutta yhä enemmän meille tulee myös miespuolisoja. Ehkä — näin uskaltaisn väittää — tietyt ongelmat on alettu nähdä paremmin, kun tähän järjestelmään on tullut myös miespuolisoja, ja ehkä sen myötä tulee sitten myös halukkuutta tarttua niihin ongelmiin.

Puolisoiden työn saantihan on, niin kuin hallituksen esityksessäkin kerrotaan, eri syistä hyvin hankalaa, kun ollaan ulkomailla. Joka paikassa se ei ole edes mahdollista, ja minulla on sellainen käsitys, että myös ulkoministeriö on omin toimin asettanut tiettyjä rajoituksia. On välttämätöntä, että koko kysymystä, puolisoiden asemaa, heidän puuttuvaa sosiaaliturvaansa, heidän työnsaantimahdollisuuksiaan ja tätä kokonaisuutta selvitetään ja näistä molemmista kysymyksistä sitten tuodaan myös eduskuntaan uudet esitykset.

Se, että valiokunnan enemmistö on myös kriittisen kannanottonsa hyvin selkeästi kirjannut valiokunnan mietintöön, toivottavasti vauhdittaa uusien esitysten tuloa, mutta tässä vaiheessa on tietysti tärkeintä, että rajoja voitaisiin lieventää ja tukea, jota ed. Väänänenkin täällä peräänkuulutti yksittäisten pykälien kohdalla, olisi mahdollista eduskunnassa saada.

Ed. L a x : Ärade talman, arvoisa puhemies! Jag skall inte gå in på de välgrundade synpunkter som i det här sammanhanget redan har anförts. Jag skall bara peka på en grupp som uppenbarligen helt har glömts bort, dels under bedrningen av den här lagen, dels under behandlingen i utrikesutskottet.

Arvoisa puhemies! En puutu sen kummemmin niihin sinänsä perusteltuihin näkökohtiin, mitä on nyt jo tuotu esille. Haluan vain osoittaa yhtä ongelmaa, yhtä ryhmää, joka nähtävästi on jäänyt kokonaan vaille huomiota niin lain valmistelun kuin eduskunnassakin tähän asti tapahtuneen käsittelyn yhteydessä. Tarkoitan meidän sotilasasiamiestemme puolisoita. Nythän sotilaan puoliso on usein muutenkin hankalassa asemassa ajatellen urakehitystä ja panostusta siihen. Perhe joutuu muita useammin muuttamaan paikkakunnalta toiselle. Sitten kun tulee ulkomaankomennus eteen, se nyt yleensä joka tapauksessa jää alle sen karenssiajan, jota sekä valiokunnan puheenjohtajan että opposition toimesta syystä on pidetty liian tiukkana. Mutta ulkomaankomennukset sinän-

sä ovat puolisoille aivan riittävän hankalia urakehityksen kannalta.

Nyt tuntuu ilmeiseltä, että sen sanamuodon mukaan, johon on päädytty valiokunnassa, jossa puhutaan siitä, että laki koskisi ulkoasiainhallinnon virkamiehen puolisoa, sotilasasiamiesten vaimot, puoliset, jäävät määritelmän ulkopuolelle. Ymmärtääkseni sotilasasiamies kuuluu perinteisesti puolustushallinnon piiriin. Käytännössä ilmeisesti asialla ei ole vaikutuksia ottaen huomioon pitkät karenssiajat, mutta halusin kiinnittää asiaan huomiota vastaisen lainsäädännön varalta, ja ehkä tämänkin käsittelyn yhteydessä vielä on mahdollista saattaa sotilasasiamiesten puoliset tämänkin lain piiriin.

Ärade talman! Närmast med tanke på det fortsatta lagberedningsarbetet på det här området vill jag fästa uppmärksamheten vid våra militärattachés makars besvärliga situation. Det förefaller som om dessa makar helt och hållet skulle falla utanför också den definition som utrikesutskottet här i sitt betänkande har stannat för.

Ed. S ä r k i j ä r v i : Arvoisa puhemies! Ensinnä ed. Laxille vastaan, että sotilasasiamiesten puolisoiden asema oli esillä valiokunnassa mutta toisaalta todettiin, että esillä oleva lainsäädäntö on saanut alkunsa ulkoasiainhallinnosta ja sotilaskarriäärissä olevien henkilöiden puolisoiden asema kuitenkin on sillä tavalla erilainen ja toisaalta karriäärin sisällä yhteneväinen, että on mielekästä lähteä sitä lainsäädäntöä kehittelemään sellaisena, että se koskee myös kotimaassa tapahtuvia komennuksia paikkakunnalta toiselle. Kun meillä todella kukin ministeriö pitää huolen lähinnä omistaan, tältä osin ei lakitekstiin näitäkään alun perin olut esitetty eikä valiokunnassa katsottu tarpeelliseksi lisätä. Vastaavasti on ymmärrettävä se, että jatkossa tulee olemaan yhä enemmän sellaista lähinnä kaupallisissa tehtävissä toimivaa henkilökuntaa, joka ei enää välttämättä ole sekään ulkoasiainhallinnon palveluksessa, vaikka se suorittaa siihen liittyviä tehtäviä.

Edustajat Väänänen ja Kuuskoski-Vikatmaa puhuivat pitkälti toisesta asiasta eli sellaisten diplomaattipuolisoiden asemasta, jotka todella osallistuvat tavalla tai toisella varsinaisen ulkoasiainhallinnossa olevan puolison tehtävien hoitamiseen. Lakihan koskee ainoastaan sellaista korvausta, joka annetaan puolisolalle suunnitteen pelkästään olemassaolosta. Siinä ei edelly-

tetä minkäänlaista osallistumista työtehtäviin, joita valtion palkkaaman toisen puolison tehtäviin kuuluu. Sitä ehkä voisi pitää paremminkin jonkinlaisena haittakorvauksena kuin palkkiona, ja kuten huomataan, sitä pääsee nauttimaankin vasta eläkeiässä eikä suinkaan tätä aikaisemmin. Se ei siis missään tapauksessa voi korvatakaan mitään palkkaa. Oletettavasti tämä asia tältä osin on tullut konkreettisemmin ongelmalliseksi siinä vaiheessa, kun vastaavassa asemassa olevat muut puoliset ovat nykyisen eläketurvajärjestelmän parannuksien myötä voineet turvautua omaan eläkkeeseensä eläkevuosinaan tarvitsematta pelkästään turvautua puolisonsa eläkkeeseen.

Kuten valiokunta on esittänyt, tulisi nimenomaan tämä korvauksen muotoinen palkkausjärjestelmä jollakin tavalla saattaa ajan tasalle. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan jo tällä hetkellä maksetaan osa eräiden diplomaattien palkasta sellaisina lisinä, joiden voidaan kuvitella jollakin tavalla olevan korvausta heidän puolisonsa mahdollisesta työpanoksesta. Tätäkään ei ole tarkkaan yksilöity, ja eläketurva toki tällaisessa tapauksessa tulee sille henkilölle, joka palkan nostaa, eikä sille, jota on ajateltu lisää konstruotaessa.

Yhä useammin ulkoasiainhallinnossa päädytään nykyään sellaiseen tilanteeseen, jossa itse ulkoasiainhallinnon palveluksessa oleva puoliso on naispuolinen ja toinen puoliso on mies, joka ei välttämättä kovinkaan paljon ole tekemisissä vaimonsa työtehtävien kanssa. Voidaan kuvitella vaikkapa suurlähettilään puolisoa, joka toimisi television tai radion kirjeenvaihtajana omassa asemapaikassaan. Monissa tapauksissa juuri miehellä on paremmat mahdollisuudet vapaiden ja vähemmänkin vapaiden ammattien harjoittamiseen ulkomailla kuin naisella. Jollakin tavalla sarkastiseksi ehkä voi todeta, että juuri tällainen kehitys on ollut tietysti omiaan tuomaan myös tämän lainsäädännön eduskuntaan.

Kun päästään ulkoasiainvaliokunnan mietinnössään toivomaan lainsäädäntöön, on tietysti eduksi se, että ei jouduta ilmeisestikään puuttumaan nyt tässä laissa säädettäviin etuuksiin. Oletettavasti muutoksia kuitenkin tulee siihen lisäjärjestelmään, joka on ulkoasiainhallinnon palveluksessa oleville henkilöille tällä hetkellä kehitetty, ajatuksena juuri korvata puolisoista tai jopa perheestä aiheutuvia kuluja. Siinä mielessä voidaan korvauksien pienuudesta ja kriteerien tiukkuudesta löytää jotain positiivistakin.

Lisäksi on todettava, että tässä laissa määriteltävät korvaukset ovat niin pieniä, että jos ei käytettäisi minkäänlaisia karenssiaikoja, ei todellakaan olisi kyse mistään erityisestä turvasta. Korvaus voitaisiin maksaa tällöin kertakorvauksena, jolla tuskin saisi yhtä lounasta enempää. Todella huomattavasti tätä nyt käsiteltävää lakia tärkeämpi on se, jota odotetaan koskien puolisoitten itse saamaa korvausta joistain sellaisista työtehtävistä, jotka on myös heille määriteltä ja joiden täyttämistä vastaavasti toivotaan.

Ed. Kuuskoski - Vikatmaa: Arvoisa puhemies! Ed. Särkijärvi sanoi aivan oikein, että on kysymys kahdesta eri asiasta: Miten korvataan puuttuvaksi jäävä sosiaaliturva, kun ollaan pitkään ulkomailla eikä voida tehdä omaa työtä? Tämä erityiskorvaus on tarkoitettu tähän erityisongelmaan.

Minulle on jäänyt sellainen tuntu, että tällä hyvin helposti yritetään hoitaa myös tätä toista ongelmaa eli minkälaista korvausta maksetaan edustustehtävistä, joita puoliset hoitavat edustustoissa. Sen vuoksi on tässäkin syytä koko ajan alleviivata, että nyt puhutaan kahdesta ongelmasta, jotka eivät tule mitenkään yhdellä erityiskorvauksella hoidettua. Ed. Särkijärven käyttämä haittakorvaus olisi varmaan ollutkin aivan oivallinen tämän tuen nimeksi.

Myös haluaisin sanoa miespuolisoitten osuudesta. Omassakin puheenvuorossani viittasin jo siihen, että tietyt ongelmat ja ainakin halukkuus niihin tarttua ovat lisääntyneet, kun miespuolisoita on alkanut ilmestyä myös ulkoasiainhallinnon piiriin. On myös selvää näyttöä siitä, että kun on ollut naisia, jotka olisivat voineet toimia esimerkiksi kirjeenvaihtajina, heille ei ole annettu lupaa tehdä omaa työtään. Mutta kun on tullut miespuolisoita, ei ole auttanut mikään muu kuin antaa lupa, jotta he yleensä olisivat sinne lähteneet.

Ed. Lax: Herra puhemies! Minä kummas-telen ulkoasiainvaliokunnan kantaa ainakin siinä muodossa kuin ed. Särkijärvi sitä selosti. Sopii kyllä ihmetellä, miksi sotilasasiamiesten puoliset on asetettava täysin erilaiseen asemaan. Ulkomaankomennuksen suhteen he ovat täysin samanlaisessa asemassa kuin perinteisten diplomaattien puoliset, tekevät saman tyyppistä työtä. He ovat vain puheenvuorossani selostamistani syistä vielä hankalammassa tilanteessa. Toivon todellakin, että uudessa lainsäädän-

nössä, jota tässä nyt enemmän kuin muuta pe-
näetään, tämä nihkeä kanta olisi muuttunut vä-
hän toisen näköiseksi.

Ed. Aaltonen: Herra puhemies! Ed. Laxille totean, että ulkoasiainvaliokunnan mie-
tinnössä ei sanallakaan puututa sotilasasiamies-
ten eikä heidän aviopuolisoittensa sosiaalitur-
van järjestämiseen. Se ei tässä yhteydessä ole
sen takia ollut käsiteltävänäkään, koska he ei-
vät kuulu ulkoasiainhallinnon piiriin.

Ed. Lax: Herra puhemies! Ilmeisesti ed.
Aaltonen ei ollut paikalla, kun ed. Särkijärvi
totesi, että asia oli ollut kuitenkin jollakin lailla
esillä valiokunnassa. Omassa puheenvuorossa-
nihan nimenomaan kiinnitin huomiota siihen
epäkohtaan, että heitä ei tämän lain piiriin sisäl-
lytetty.

Ed. Aaltonen: Herra puhemies! Mutta
minä olin paikalla, kun ed. Lax totesi, että ul-
koasiainvaliokunnan mietinnössä puututaan
asiaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julis-
tetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suu-
reen valiokuntaan.

10) Hallituksen esitys n:o 41 henkilöstörahas- tolaiksi sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemies-
neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin so-
siaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ministeri Kanerva: Arvoisa puhemies!
On kaikkien edun mukaista, että suomalainen
työelämä kaikkineen toimisi mahdollisimman
joustavasti ja eri osapuolten näkökohdat sula-
vasti yhteen sovittaen. Työelämän uudistamisa-
sia on yksi istuvan hallituksen poliittisista us-
kottavuuskysymyksistä eikä kai saata yliarvioi-
da tämän kaltaisen, nyt käsitteillä olevan lain
merkitystä, sen yhteiskuntapoliittista kanta-
vuutta, arvioitaessa työelämän uudistuksen ko-

konaisuuden menestystä hallituksen poliittises-
sa toiminnassa.

Henkilöstörahas-toasia on ollut varsin pit-
kään esillä yhteiskunnassamme eikä vain mei-
dän yhteiskunnassamme, vaan tiedämme varsin
hyvin niistä kokemuksista, joita ympäri Eu-
rooppaa ja jopa naapurimaastamme Ruotsista
on tältä osin saatu. Sen vuoksi Suomessa on py-
ritty lähtemään liikkeelle tavalla, joka täyttäisi
eri intressitahojen kohtuulliset näkökohdat ja
jossa kyettäisiin suomalaisen päätöksenteon
parhaat perinteet huomioon ottaen samaan ai-
kaan toimiva ja hallittu kokonaisuus.

Täytynee sanoa, että suomalainen yrityselä-
mä ja työelämä täyttävät taloudellisesti ja tekni-
sesti varsin hyvin ne vaatimukset, joita moder-
nilta työelämältä on edellytettävä, mutta toinen
asia on, ovatko työyhteisössä vallitsevat sosiaa-
liset järjestelmät tänä päivänä ajan tasalla.
Epäilen, että ne valtaosin perustuvat 50—60-
luvun malleihin ja ajattelutapaan.

Nyt eduskunnan käsittelyyn tuleva henkilös-
törahas-tolaki on saatettu pisteeseen, jossa se on
uskoakseni saatettavissa voimaan vuoden 1990
alusta, niin kuin hallitus todellakin aikoo. Työ-
elämäuudistus toisin sanoen etenee merkittävä-
lta osaltaan tämän lakiesityksen myötä. Lakiesi-
tys on ollut pitkään hiottavana, ja siitä on kyet-
ty hiomaan sen kaltaiset särmit, jotka on nähty
vaikeuksia edustavina ongelmina eri puolilla
Eurooppaa.

Tämä sopii tähän kulumassa olevaan aikaan
monella tapaa. Me olemme päässeet aikaan,
jossa kyetään lainsäädännön avulla myötävai-
kuttamaan siihen, että ei vain säännellä ristiriit-
toja, ei vain säännellä konflikteja, vaan nimen-
omaan kyetään edesauttamaan rakentavan yhe-
teistyön mahdollisuuksia. Tämä on huomattava
laadullinen muutos tässä suhteessa, samoin
kuin tietysti se, että on katsottava, millä tavoin
koko työsuhteiden politiikka on yhteiskunnas-
samme muotoutumassa. Oletan, että kattavasta
tulopoliittisesta kokonaisjärjestelystä ollaan as-
teittain siirtymässä kohti hajautetumpaa sopi-
muspolitiikkaa Suomessa. Tämän kaltainen
malli, jota hallitus tässä eduskunnan hyväksyt-
täväksi esittää, selkeästi on tuohon aikaan ja
kehityspiirteeseen sopiva ratkaisumalli.

Koko työelämässämme on menossa muutos,
jossa teknologian muutokset ja koulutustarpeet
ovat väkevästi esillä. Yhtä lailla keskustelussa
ovat esillä pääomarakenteen parantaminen yri-
tystoiminnassamme ja henkilöstön osallistumis-
mahdollisuuksien kehittäminen. Niinpä tämä

malli tähtää siis siihen, että samanaikaisesti, kun se lisää taloudellista demokratiaamme meidän työelämässämme, se parantaa työntekijöiden työmotivaatiota ja selkeästi lisää myös yritysten kilpailukykyä. Palkansaajajäsen, yrityksissä toimivan henkilöstön, osalta päästään siis siihen, että työn tekemisen ohella päästään myös tulosten jakamiseen. Me olemme siirtymässä laadullisesti hyvin merkittävän askeleen näin ollen eteenpäin.

Lakiesitys perustuu myös niiden ongelmien huomioon ottamiseen, joihin liian tiukka lainsäädäntö tässä olisi johtanut. Koko lakiesityksen filosofia perustuu olennaisesti sille, että säädetään väljä puitelaki, joka ottaa huomioon eri yritysten olosuhteet, eri työpaikkojen edellytykset ja siellä vallitsevat erityyppiset yritysکوhtaiseen yrityskulttuuriin liittyvät erityispiirteet. Sen vuoksi tämän lakiesityksen vapaaehtoisuus ja yrityspohjaisuus ovat sen myönteisiä ominaisuuksia. Laissa henkilöstön oma päättäväisyys on keskeistä, ja se sallii erilaisuuden ja järjestelmän myös on joustava.

Oletan, että tämän lakiesityksen käyttöönotto käytännössä tulee myös onnistumaan eikä tämä tule jäämään vapaaehtoisuudestaan ja yritysکوhtaisuudestaan huolimatta kuolleeksi kirjaimeksi. Päinvastoin oletan, että yritysten modernisuutta tullaan mittaamaan siinä valossa, millä tavoin tämän tyyppinen lainsäädäntö on otettu käytännön yrityselämässä huomioon. Väittäisin myös oletuksenomaisesti, että tämä tulee lisäämään yritysten vetovoimaa uusissa työvoimaolosuhteissa, joissa yritykset joutuvat, kaikkien käytettävissä olevien ennusteitten mukaan arvioiden, kilpailemaan lisääntyvässä määrin työvoimasta.

Tämä toisin sanoen, herra puhemies, pyrkii kehittämään tasapainotetulta ja terveeltä pohjalta suomalaista työelämää. Työmarkkinaosa-puolet ovat joltisellakin kohtuullisuudella olleet tukemassa ja rakentamassa tätä mallia yhteisesti eteenpäin. On tietysti toivottavaa, että sama yksimielisyys, johon työmarkkinajärjestöjen ja hallituksen kesken lakiesitystä sorvattaessa on päästy, voisi vallita myös eduskunnassa, ettei tämä asia tulisi sen kaltaisen tarkastelun kohteeksi, jossa poliittisten irtopisteitten kerääminen käy keskeiseksi käyttäytymistä motivoivaksi tekijäksi. On myös alleviivattava sitä, että yritysten eri henkilöstöryhmät tulee lain soveltamisessa ottaa tasapuolisesti huomioon. Sitä edellyttää lain henki, vaikkei sitä ole pykälään kirjattukaan.

Viittaan myös siihen, että hallituksen piirissä valmistellaan parhaillaan henkilöstön osallistumisjärjestelmien parantamista koskevaa lakiehdotusta, joka kattaisi myös julkisen sektorin. Tätä tarkoittava komitea on vastikään päättänyt työskentelynsä, ja tuon komitean mietinnöstä on lausuntakierros parhaillaan kakkivivoilla. Siinä suhteessa ollaan kokoamisvaiheessa. Koko julkisen hallinnon uudistamisen sektorissa on myös menossa sen kaltaisia uudistuksia — viittaan vain liikelaitosuudistukseen tai tulospalkkausjärjestelmän käyttöön ottoon — jotka vievät samaan suuntaan meidän työelämämme laadullista kehitystä.

Sen vuoksi on toivottavaa, että tämä nyt eduskunnan käsittelyssä oleva laki saisi myös eduskunnassa sen suopean vastaanoton, jota sen valmistelussa on voitu hyödyksi käyttää eri työmarkkinaosapuolten ja poliittisen tahon keskinäistä hanketta eteenpäin vietäessä.

Ed. Kuuskoski-Vikamaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä lämpimästi yhdyin ministerin näkemyksiin siitä, että suomalainen työelämä tarvitsee todella sosiaalisten järjestelmien kehittämistä ja ennen kaikkea erilaisten yhteistyömallien luomista, ja siinä suhteessa on hyvin positiivinen asia, että saamme nyt puitelain henkilöstörahastojen luomiseksi suomalaisiin yrityksiin.

Ministeri viittasi myös siihen, että hallitus valmistelee tällä hetkellä erilaisia malleja, miten julkisella sektorilla voitaisiin tämän tapaisia ajatuksia toteuttaa. Nyt täytyy vain todeta, että tämä komiteamietintö oli hyvin niukka. Tämäkin asia on tietysti erityisesti asia, joka sopii yksityiseen yritystoimintaan. Julkinen sektori on monelta osin luonteeltaan aivan toisen tyyppinen ja vaatii myös aivan toisen tyyppisiä keinoja, jotta sinne syntyisi innostusta ja siellä voitaisiin ihmisiä kannustaa hyvään työnteekoon ja myös heitä palkita hyvästä työstä.

Kun ministeri puhui vetovoimasta, niin tätä vetovoimaa tarvittaisiin tällä hetkellä juuri julkiselle sektorille, ja toivoisin, että kun hallitus tätä julkisen sektorin uudistusta valmistelee, niin se ei jää yksinomaan siihen, mitä komitea esittää, koska komitean esityksessä — ehkä voi kärjekkäästi sanoa — toivotaan henkilöstörahastoa vain yrityksiin.

Ed. Gustafsson: Herra puhemies! Tämän hallituksen henkilöstörahastoesityksen yleinen ja poliittinen merkitys on sitäkin kautta

suuri, kuten ministeri Kanerva toi esille, että se on osa hallitusohjelman keskeisiä työelämän uudistamiskohtia. Silti kuitenkin saattaa olla, että tästä henkilöstörahoasiasta ei ehkä kannata tehdä kauhean suurta numeroa, laki kun lähtee vapaaehtoisuudesta. Se ei pakota työnantajia sen paremmin kuin henkilöstöäkään mihinkään. Työnantajalle verohelpotus voi toimia pontimena voittopalkkiojärjestelmän perustamiseen, mutta tämäkään ei vielä riitä. Jos henkilöstö ei halua rahastoa perustaa, niin sitä ei silloin perusteta. Jos taas työnantaja ei ota voittopalkkiojärjestelmää käyttöön, niin henkilöstölle ei jää mitään pohdittavaa. Sanoisinkin keväisissä tunnelmissa näin, että lakiehdotus onkin vain hyvältä näyttävä kevätene, jonka todellinen kunto testataan vasta useamman vuoden käytön aikana.

En tarkalleen tiedä työnantajapiirien innokkuutta esillä olevaan asiaan, mutta olen saanut asiasta kovin ristiriitaista tietoa. Oma käsitykseni on, että ainakin joillakin työnantajilla intressin voittopalkkiojärjestelmän käyttöön ja rahastoihinkin pitäisi olla suhteellisen selvä.

Kuten ministeri Kanervakin totesi, laki on puitelaki. Olennaisimmat kysymykset se jättää mahdollisesti perustettavan rahaston säännöissä määriteltäviksi eli niistä on osin päästävä sopimukseen työnantajan ja henkilöstön välillä ja vielä suuremmalta osin juuri henkilöstön keskuudessaan. Laki varsinaisesti jättää paljon olennaista yritystasolle päätettäväksi. Laki ei pakota mihinkään eikä juurikaan rajaa sitä, minkä se mahdollistaa.

Mitään riehakasta innostusta työpaikoilla, työelämässä, tämän asian tiimoilta ei tunnu olevan. Valtaosa ammattiyhdistysaktiiveista kuitenkin odottaa myönteisellä mielellä lain toimeenpanovaihetta, mutta osa epäilee. Tämä onkin oikeastaan aika johdonmukaista. Ei ole kovin vaikeakaan löytää kymmenen vuoden takaisia kannanottoja, joissa moinen puuha ehdottomasti tuomittaisiin. Jos esimerkiksi kommunistit nyt lähtisivät täysin avoimesti rummutamaan rahastojen puolesta, niin se olisi todella melkoinen ideologinen ja taktinenkin täyskäänös, joskaan ei enää ainut lajissaan.

Herra puhemies! Mahdollisuus yhteispääomaan ja sijoittaminen omaan yritykseen ovat lakiehdotuksessa olennaisia asioita. Ne ovat sitä siksi, että ne liittyvät toisaalta kollektiivisyyteen ja toisaalta tuolle kollektiiville hankittavaan taloudelliseen vaikutusvaltaan. Nämä olivat keskeiset kohdat aikoinaan Ruotsin ammat-

tiyhdistysliikkeen vaatimuksissa sikäläisessä palkansaajarahastokeskustelussa. Mitä kauemmas näistä etäännyttään, sitä kauemmas etäännyttään tuosta mallista, jota Ruotsissa siis tavoiteltiin.

Mutta toki pitää muistaa, että suomalainen keskustelu lähti heti alkuvaiheessa varsin erilaisista lähtökohdista alkaessaan puhua yrityskohtaisista rahastoista. Mahdollisuus yhteispääomaan tuli lakiin ammattiyhdistysliikkeen vaatimuksesta. Tämä onkin erittäin olennainen kysymys. Jos yhteispääomaa ei lainkaan olisi, niin järjestelmästä tulisi täysin henkilökohtaisiin osuuksiin perustuva eräänlainen "kansankapitalismijärjestelmä". Jokainen osuuden omistaja olisi yrityksen osaomistaja.

Ammattiyhdistysliikkeen lähtökohtana on se, että kollektiivi ja pienten pääomien yhdistäminen on se, jota kautta voidaan vaikuttaa. Tästä on kuitenkin henkilöstön päästävä sopimukseen keskenään ja sitten vielä siitä, kuinka suuri tuo yhteispääoma on. Laki ei pakota siihen, ei rajaa sitä, mutta mahdollistaa sen.

Herra puhemies! Laki lähtee siitä, että rahasto sijoittaisi ensisijaisesti siihen yritykseen, jonka palveluksessa ko. rahastoa hallitseva henkilöstö on. Tämä on niin ikään asia, jota ammattiyhdistysliike on painottanut. Laki ei kuitenkaan pakota tähänkään. Nimenomaista veloitetta sijoittaa rahoja omaan yritykseen ei ole. Nähdäkseni tämä on se kohta, johon olisin toivonut ja toivon edelleen tiukempaa otetta valio-kuntakäsittelyssä, mutta ongelmatonta ei sekään ole.

En ole vielä aivan tarkasti kyennyt selvittämään itselleni, kuinka on, onko henkilökohtainen rahasto-osuus asianomaisen henkilökohdasta omaisuutta vaiko ei. Ei ilmeisesti aivan puhtaasti, koska sitä ei lakiesityksen mukaan esimerkiksi voisi pantata. Asian voisi mieltää myös siten, että kyse on osuuspääoman verrattavasta asiasta, jolloin se ainakin osittain onkin rahaston omaisuutta. Jälkimmäisestä lähtökohdasta käsin esittäisin, että laissa pitäisi olla velvoite sijoittaa esimerkiksi ainakin 5 % omaan yritykseen. Tämä tarkoittaisi, että rahaston tarkoituksena on saada taloudellista valtaa osaomistamisen kautta.

Rahastojen suhde solidaariseen palkkapolitiikkaan on asia, jota esityksessä ei sivuta. Ruotsin keskustelussa yhtenä lähtökohtana oli juuri solidaarisen palkkapolitiikan tukeminen. Tässä rahastomallissa ei solidaarisesta palkkapolitiikasta puhuta mitään. Jos tuloja jaetaan

yrittäjäkohtaisesti ja yritysten kantokyvyn mukaan, niin se tulee aina olemaan ristiriidassa solidaarisen palkkapolitiikan kanssa. Kuitenkin voittopalkkiojärjestelmän nimikin jo sanoo, että järjestelmää voidaan käyttää vain voittoa tuottavissa yrityksissä. Teoreettisesti ja pelkistään sanoen: mitä suuremmat voitot, sitä suuremmat rahastot ja sitä suuremmat henkilökohdaiset rahasto-osuudet.

Näin ollen järjestelmä on ristiriidassa solidaarisen palkkapolitiikan kanssa, mutta kokonaistaloudellisesti asia ei ehkä olekaan näin. On nimittäin mahdollista, että jonkin ajan kuluttua Suomessa taas aletaan harjoittaa keskitettyä ja solidaarista palkkapolitiikkaa. Tällöin tuo rahastojärjestelmä voi toimia työmarkkinoiden osin näkymättömänä puskurina solidaarisen palkkapolitiikan puolesta. Näin sanoessani tarkoitan seuraavaa: Työmarkkinoilla tehdään täysin tasasuuruinen pennimääräinen korotus kaikille. Kannattavimmassakin päässä voidaan tyytyä tuohon, kun todetaan, että tämä ns. palkkاپaine, funktionaalisen tulonjaon vääristymä, voidaan hoitaa a) tulospalkkiojärjestelyjen tai b) voittopalkkiojärjestelmän tai tähän liittyvän rahastoinnin kautta. Saattaa jopa olla niin, että liukumاپaine, joka tästä ilmiöstä aiemmin aiheutui, jää pienemmäksi. Sitä helpommin näin käy, mitä paremmin tämä rahastojärjestelmä omaksutaan.

Johtopäätöksenä on siis se, että työmarkkinoilla voidaan näyttävästi harrastaa solidaarista palkkapolitiikkaa ja näyttää jopa, että liukumatkan eivätkä sitä murena. Kuitenkin järjestelmän toisessa päässä on mekanismi, joka takaa alan tai yrityksen tuloksellisuuden mukaisen kehityksen ja siten ainakin murentaa solidaarisen tulonmuodostuksen ideaa.

On vielä huomattava, että tuota yrityksen tuloksen mukaan määräytyvää lisätuloa ei suinkaan saa käteensä heti, vaan alkuvaiheessa noin 10 vuoden kuluttua. Jos ihmiset ajattelevat nyt näissä kaikissa talousasioissa kuten esimerkiksi asuntolainoissaan, niin silloin tuon tulon voi tavallaan diskontata nykyhetkeen, tehdä sitä vasten velkaa tai muuta sellaista.

Sitten lopuksi muutamia näkökohtia ja huomioita. Kovin mielenkiintoista olisi pohtia sitä, mikä on yksilöllisten painotusten määrä tulevaisuudessa tehtäessä rahastoja koskevia päätöksiä, määriteltäessä yhteis pääoman suuruutta, sidottuja ja nostettavissa olevia osuuksia. Korostan nyt sitä, että nämä ovat omia aatoksiani. Tämä ei ole mikään virallinen puheenvuoro.

Ammattiyhdistysliikkeen kannalta ammattiyhdistysstrategisesti rahastojärjestelmä voi toimia yhtenä instrumenttina, jolla tulonmuodostus eri paikoissa ja aloilla saadaan paremmin kollektiiviseen hallintaan. Hallinnan painopiste vain siirtyy enemmän paikalliselle tasolle. Tämä tulee olemaan nähdäkseni kehityksen suunta ainakin 90-luvulla.

Tämä järjestelmä on omiaan lisäämään taloudellista tietämystä. En mitenkään voi pitää sitä huonona asiana. Jos tuon kollektiivisen omistuksen kautta ollaan valmiita ottamaan omistajavaltaa ja kantamaan siitä koitua vastuu, niin ehkä olemme menneet askeleen eteenpäin. Ongelma on vain siinä, että joistakin vanhoista opinkappaleista joudutaan luopumaan.

Ministeri Kanerva omassa puheenvuorossaan liitti tämän lakiehdotuksen työelämän motivoiviin muutos- tai edellytystekijöihin. En ole varma tämän järjestelmän motivoivasta vaikutuksesta. Lakiesityksen perusteluissa sillä on hyvin merkittävä rooli. Tuo motivaation voimakkuus riippuu nähdäkseni siitä, kuinka lähellä ja havaittavissa yhteys omaan tulonmuodostukseen on. Voi olla, että jotkin tulospalkkausjärjestelmät voivat sittenkin olla motivoivampia kuin tämä nyt esillä oleva. En uskalla sanoa, koska en tunne ihmisten motivaatorakennetta riittävästi.

Hallituksen esitys on kuitenkin hyvin mielenkiintoinen ja kiehtova järjestelmä. Varsinaisesti lakiesitys eli järjestelmän perustaminen ja muotoilu on varsin taitavasti laadittu eikä siihen voi kovin helposti tarttua. Suomen parlamentti menee nyt melko kovaa vauhtia eteenpäin, sanoisin nopeammin kuin ammattiliitot. Tosin SAK:ssa ja keskusjärjestöissä asia on melko hyvin seurannassa, ammattiliittojen kentässä vähemmän.

Lopuksi asia, joka kiinnostaa ainakin ed. Kuuskoski-Vikatmaata. Tämä hallituksen esitys voi johtaa sellaisiin seurauksiin, joita itse en pidä hyvinä ja joitten malliesimerkkimaana pidetään Japania.

Tämä lakihan pitää sisällään sen, että siinä tietyllä tavalla sorsitaan ei-vakinaisessa lyhytaikaisessa työsuhteessa olevia työntekijöitä. Tämä laki mahdollistaa rahasto-osuuksien jakamisen joko tasasuuruuksina tai peruspalkan suhteen. Myös äänimäärä voi olla rahasto-osuudesta riippuva, ei kuitenkaan kolme kertaa suurempi kuin toisen jäsenen. Näen erittäin suurena vaarana, että tämä johtaa kahdenlaisiin työmarkkinoihin myös Suomessa, kuten Japanissa

on tapahtunut, kun nimenomaan luulen, että monet suuret ja menestyvät yritykset ovat Suomessa perustamassa näitä rahastoja. Japanin kokemuksesta tiedämme, että siellä isot firmat imevät työntekijöiltään sekä hengen että ruumiin. Toivon, ettei uusi laki johda suomalaisia sen kaltaiseen yritystoimintaan, joka tekee ihmisistä pelkkiä homo economicuksia. Työelämässä pitää olla muitakin arvoja kuin raha.

Ministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Ensinnäkin ed. Kuuskoski-Vikatmaan puheenvuoroon viitaten: Hartaat toiveet siivittävät sitä näkökohtaa, jonka hän esitti siitä, että ns. Kosken komitean mietintö saisi mahdollisimman paljon verevää lihasta luurangon ympärille, siitä muodostuisi elävää todellisuutta julkisen sektorin osallistumisjärjestelmiä kehiteltäessä. Eivät ne eväät tietysti ole uutuudellaan häikäiseviä, joita komitean mietintö sisältää, mutta ne on ensimmäisen kerran systemaattisesti koottu yhtenäiseen muotoon. Hallituksen tarkoitus on tietysti se, että niistä saataisiin toinen toistaan tukevan järjestelmän luomisen kautta muodostettua sellainen järjestelmä, jossa myös julkisen sektorin henkilöstö kokee saman kaltaiset edut osalleen koituviksi kuin mitä tässä tapauksessa yksityisen sektorin osalta ollaan rakentamassa.

Mitä tulee, herra puhemies, ed. Gustafssonin puheenvuoroon, niin tämä lakiesitys todellakaan ei perustu pakottamiseen, vaan nimenomaan alleviivatusti vapaaehtoisuuteen. Olen optimistisempi kuin ed. Gustafsson sen suhteen, että tämä olisi vain unelmissa lilluva kevä vene. Tämä vene on rakennettu niin, että se on tarkoitettu riuskaa soutamista varten, ed. Gustafsson, niin että se on todellakin hyötykäytössä, niin että yrityksen henkilöstö myös kokee tämän asian sillä tavoin, jota yritin omassa puheenvuorossani esittää. Tässä näin ollen ei ole otettu kantaa siihen, tuleeko omaan yritykseen pakkosijoittamisvelvoite lain piiriin vai ei. Se on siis suljettu lain velvoitteiden piiristä ulos ja jätetty yrityskohtaisesti ratkaistavaksi samoin kuin rahaston yhteispääoma. Mutta tiedossa on, että työmarkkinaosapuolten kesken ymmärrettävästi koetetaan sorvata sen kaltaisia mallisääntöjä, jotka sopisivat eri yritystyyppeihin. Tietysti on olennainen määräävä seikka, että yhtä orjallisesti noudatettavaa säännöstöä kaikkiin eri yritystyyppeihin ja ajateltavissa oleviin työyhteisöihin on tavattoman vaikeaa löytää.

Tässä on myös huomio kiinnitettävä siihen,

että henkilöstörahasto voi sijoittaa rahojaan omaan yritykseen joko oman pääoman ehdoin tai lainavaroin. Nyt jos katsotaan tällaisten järjestelyjen verotuksellista kohtelua, niin me tulomme hyvin hankaliin kysymyksiin. Verotuksen osaltahan hallituksen tarkoitus on näiltä osin antaa oma esityksensä eri yhteydessä. Mutta pääperiaate rahastolle siirretyissä voittopalkkioerissä on tietysti siinä, että se olisi verovähennyskelpoinen tälle yritykselle. Verotuksen kertaantumisen estäminen on kuitenkin tässä myös se silmämäärä, jota ei voi sivuuttaa. Sen vuoksi on tarkoin katsottava, ettei pakkosijoittamisvelvoite johda esimerkiksi siihen, että verotuksellisesti jouduttaisiin varsin outoihin ja jopa veron kierrätystä edesauttaviin aselmiin. Sen vuoksi tämän kaltaiset väljyydet lain tässä osassa ovat asiallisesti perusteltuja ilman, että siinä olisi millään muotoa tarkoitus tästä kevä veneestä tehdä heikkorakenteista.

Ed. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Gustafssonille toteaisin, kun hän sanoi, että hän on hyvin varauksellinen sen suhteen, että yritykset ottaisivat näitä voittopalkkiojärjestelmiä käyttöön ja sitä kautta estäisivät tämän lainsäädännön toteutumista. Täytyy kuitenkin muistaa, että jo vapaaehtoisesti varsin kauan aikaa sitten ovat monet yritykset ottaneet erilaisia järjestelmiä käyttöönsä. Jos katsotaan sitten sitä, miten tällaiset yritykset ovat esimerkiksi tuloksenteon kannalta menestyneet, niin ne ovat nimenomaan niitä yrityksiä, jotka Suomessa parhaiten tällä hetkellä menestyvät. Jos tätä asiaa tätä taustaa vasten peilaa, niin uskoisin, että ed. Gustafssonin epäluulot ovat turhia.

Edelleen ed. Gustafsson moneen otteeseen korosti ja paheksui sitä, että laki on kirjoitettu niin, että henkilöstön ei ole pakko tehdä jotakin. Kummastelen tällaista taantumuksellista näkemystä. Toivoisin, että SDP:ssä ei kovin paljon tällaisella ajattelutavalla ole sijaa. Mielestäni ihmiset kyllä varsin hyvin työpaikoillaan tietävät, mikä heille on hyväksi ja mikä ei ole. Ja nimenomaisesti kun työelämän lainsäädäntöä edelleen kehitetään, niin sitä on kehitettävä siihen suuntaan, että yksilölliset ratkaisut työpaikoilla ovat mahdollisia.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Gustafsson epäili, niin kuin ed. Häkämies totesi, yritysten intoa muodostaa henkilöstörahastoja. Tänään oli jo leh-

dessä tutkimus siitä, ja siitä kävi selvästi ilmi, että valtaosa yrityksistä suhtautuu varsin myönteisesti näihin rahastoihin. Uskonkin kaikkien modernien yritysten tähän rahastoon menevän.

Olen samaa mieltä ministeri Kanervan kanssa siinä, että lain väljyys on ihan ehdoton edellytys tämän lain toteutumiselle. Ed. Gustafsson penäsi rahaston velvoitetta sijoittaa varoja työnantajayritykseen. Näkisin kuitenkin, että tämä ei kaikissa tapauksissa ole kuitenkaan edes mahdollista, eli se vaatisi uudenlaista lainsäädäntöä tässä suhteessa. Sen lisäksi ed. Gustafsson epäili, onko rahasto-osuus rahaston jäsenen omaisuutta vai ei. Kyllä näkisin ja tulkitaisin tätä esitystä niin, että siellä on varsin selvästi määritelty, millä perusteilla yksityinen rahaston jäsen saa rahansa sieltä nostaa.

Vielä tästä motivaatiovaikutuksesta: kyllä henkilökohtaisesti uskon siihen, että tällaisella rahastolla on motivaation kannalta varsin suuri merkitys varsinkin, kun rahaston jäsenille vuosittain tiedotetaan, mikä hänen rahasto-osuutensa rahastossa on.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lyhensin puhettani eräiltä kohdilta, ja voin sen täydentää tässä.

En osaa arvioida, miten tulevat rahastot tulevat toimimaan, miten varansa sijoittamaan. Kuitenkin lakiesityksessä tuota velvoitetta omaan yritykseen sijoittamiseen ei varsinaisesti ole, ja jos rahasto kiinnostuukin sijoittamaan varansa yrityksen ulkopuolelle, niin rahastosta tulee eräänlainen sijoitusyhtiö. Muodollinen ero sijoitusyhtiöön ilmeisesti on olemassa, ja se on lain yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetty, mutta kuitenkin tuo juridinen perustelu ainakin minulle jäi epäselväksi.

Edustajat tuolta toiselta laidalta kuuntelivat nyt puhettani kyllä vain oikea korva auki. Kyllä minä korostan, että kuitenkin perusasenne minulla tätä lakia kohtaan on myönteinen, ja toivon, että tälle kevätveneelle löytyy soutajia mahdollisimman paljon. Halusin vain tällä kielikuvalla, ja uskon, että ministeri Kanervakin sen kyllä oikein ymmärsi, tuoda esille sen, että vie kuitenkin vuosia aikaa, ennen kuin me nyt todella näemme, mihin tämä väljyys ja vapaus, jonka linjan me olemme nyt valinneet tässä rahastolakesityksessä, todella johtaa.

Niin kuin sanoin, tässä esityksessä on paljon hyvää, siinä on mahdollisuuksia, mutta siinä on myös ongelmia ja uhkia.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Kristillisen liiton kanta henkilöstörahastoihin on erittäin myönteinen. Suomessa virisi keskustelu palkansaajarahastoista 1970-luvulla. Jo silloin, 1970-luvun loppupuolella, kristillisen liiton sisällä luotiin palkansaajarahastomalli, josta käytimme nimeä perherahasto. Hallitus on nyt tullut esityksessään suuressa määrin samoille linjoille kristillisen liiton toistakymmentä vuotta sitten esittämän perusrakennelman kanssa. Erityisesti kansanedustaja Sauli Hautala kun nostautui tämän ns. perherahastomallin kehittämisessä.

Mainitsemani perherahastomalli olisi toiminut yksinkertaisesti seuraavasti. Yhtiön voitosta jaettaisiin työntekijöille henkilökohtainen osuus, joka tallennettaisiin tilille. Vuosittain tililiä kartutettaisiin voittopalkkioerällä. Näin kertyvälle työntekijäkohtaiselle rahastolle, jonka varat voitaisiin sijoittaa joko yhtiöön tai muualle, maksettaisiin korko, joka olisi vuosittain nostettavissa. Kristillinen liitto on aina vastustanut sellaista palkansaajarahastomallia, joka toteutettiin Ruotsissa. Siellä sovellettavasta kollektiivisesta mallista ei hyödy muu kuin jatkuvasti lihoava ja mahtiansa kasvattava LO.

Kristillinen liitto antaa tunnustuksensa hallitukselle siitä, että se on pystynyt monelta taholta tulevasta paineista huolimatta antamaan esityksen mallista, joka oikein toteutettuna ja yhtiön tuottaessa antaa yksittäiselle työntekijälle osuuden. Se on oikein toteutettua työpaikkademokratiaa, antaa lisämotivaatiota ja johtaa myös laajempaan solidaarisuuteen, yhteisvastuuseen itse yhtiössä. Etkäteen tiedossa olevalla palkkioperusteella on kannustava vaikutus. Joskus esiintynyt liiallinen lakkoherkkyys saa ehkä puuduttavan piikin. Taloudellisen tuloksen tavoittelu panee jokaisen yrityksessä työtä tekevän usajattelun piiriin. (Ed. Gustafsson: Mikä on kristillisen liiton kuva tästä asiasta?) — Se on hyvin kristillinen. — Markka on tunnetusti tehokkain motivaation herättäjä ja taloudellisen ajattelun piristäjä. (Ed. Elo: Missä se kristillinen ajattelu on?) — Se on täysin kristillistä. Ei tässä ole mitään ristiriitaa. Jos kuulijat ovat niin ymmärtäneet, niin haluan asiaa kyllä vaikkapa henkilökohtaisessa keskustelussa laajemmin selittää.

Ehdotettu malli toisi varoja myös koulutusta varten, jos niin halutaan. Kun yrityksen henkilöstö tekee päätöksen rahaston perustamisesta ja yrityksen toimielin voittopalkkiojärjestelmästä, joudutaan neuvotteluihin, joita kristilli-

nen liitto pitää yksinomaan myönteisinä koko yrityksen toimintaa ajatellen. Esityksen mukaan yritys merkitsi tässä laissa osakeyhtiöitä, osuuskuntia, avoimia yhtiöitä, kommandiittiyhtiöitä, pankkeja ja vakuutuslaitoksia. Kriteeriksi on näin ollen muodostunut se, onko kyseessä taloudellisen voiton tavoittelu vai ei. Huomioon ottaen sen, että kyseessä on vapaaehtoinen järjestelmä, ja sen, että voittopalkkioiden suorittaminen riippuu yhtiön päätöksistä, perustelu on oikea. Hiukan kyseenalainen on pakkojäsenyys henkilöstörahastossa. Kun kuitenkin todetaan, että rahaston jäsenyydestä ei voi koitua henkilökohtaisia velvoitteita, lienee eräänlainen lievä pakkojäsenyys hyväksyttävissä.

Ministeri Kanerva viittasi puheenvuorossaan julkiseen sektoriin. Eräät puheenvuoron käyttäjistä ovat puuttuneet samaan asiaan. On asetettava hallitukselle vakava kysymys, miten hoidetaan julkisen sektorin, tuon voittoa tavoittelemattoman laajan työntekijäjoukon, vastaavat edut.

Herra puhemies! On käynyt ilmi, että perjantai-iltapäivän ajankohta ei tälle tärkeälle asialle ja sen käsittelylle ole paras mahdollinen. Siksi, herra puhemies, pyydän, että asia pannaan pöydälle ensi tiistaina 18 päivänä huhtikuuta 1989 pidettävään eduskunnan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on se jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Almgren ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Almgrenin ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

toiseen lakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto pankkivaliokunnalta

11) Hallituksen esitys n:o 42 laeiksi osuuskuntalain, osuuspankkilain ja kaupparekisterilain 10 §:n muuttamisesta

sosiaalivaliokuntaan

12) Hallituksen esitys n:o 45 laiksi työaikalain 3 §:n muuttamisesta

13) Hallituksen esitys n:o 46 laiksi yksityisestä terveydenhuollosta ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Herra puhemies! Tämä lakiesitys, joka käsittelee yksityisen terveydenhuollon valvontaa ja sen kehittämistä, on mielestäni hyvin tärkeä. Tämän vuoksi toivoisin myös sille parempaa käsittelyajankohtaa ja, herra puhemies, ehdotan, että tämän asian käsittely jäisi pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kuuskoski-Vikatmaa ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

14) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 27 laeiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta ja lasten kotihoidon tuesta annetun lain voimaannpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Samalla sallitaan keskustelu päiväjärjestyksen 15) ja 16) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Suomen perhepolitiikka on kriisissä, mistä meillä on lukuisia oireita. Mainitsen muun muassa lisääntyvän lasten ja nuorten ilkivallan, väkivallan, alkavan rikollisuuden yhä varhaisemmassa iässä jne. Suomalainen yhteiskunta ei voi uumistaa silmiään tältä kehitykseltä. Tarvitaan kokonaisvaltaista kampanjointia, että lapset ja nuoret pelastuvat näiltä harhateiltä. Eräänä tällaisena toimenpiteenä näen, että perhepoliittiset kriisit tulee purkaa auki ja ottaa tomerasti käyttöön kaikki ne toimenpiteet, joilla tuetaan lasten ihmillistä turvaa henkiseen ja fyysiseen kasvuun. Nämä lakialoitteet n:ot 27—29, jotka Suomen keskusta on jättänyt, tähtäävät juuri tällaiseen suureen kampanjaan, jolla pyritäisiin nopeuttamaan myös konkreettisia arkipäivän elämään purevia keinoja, joilla autetaan perheitä ja ennen kaikkea lisätään lasten turvallisuutta.

Aivan samoin kuin nuo isot asiat tuossa edellä, tämä on niin suuren luokan kysymys, että tällä pienellä otannalla eduskunnasta emme voi ottaa vastuuta tästä perhepoliittisesta kriisikeskustelusta ja siihen johtavista ja tarvittavista toimenpiteistä.

Ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Renko ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Rengon ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

15) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 28 laiksi sairausvakuutuslain 23 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Renko: Herra puhemies! Ehdotan, että asia pannaan pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Renko ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Rengon ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

16) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 29 laiksi tulo- ja varallisuusverolain 146 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Renko: Herra puhemies! Ehdotan, että asia pannaan pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Renko ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Rengon ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

17) Ed. Elon ym. lakialoite n:o 30 laiksi Satakunnan korkeakoulusta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Elo: Arvoisa herra puhemies! On tietysti valitettavaa, että perjantai-iltapäivänä niin monet edustajat joutuvat lähtemään hyvissä ajoin kotipaikkakunnalle eivätkä pääse sittenkin mielestäni tärkeiden asioiden pariin tänne täysistuntosaliin. Itse olen yhdessä muiden satakuntalaisten kansanedustajien kanssa jättänyt runsas viikko sitten lakiehdotuksen Satakunnan korkeakoulun perustamisesta ja haluan sitä muutamain sanoin perustella.

Ensinnäkin koulutuksen ja osaamisen merkitys erityisesti alueellisessa kehityksessä on jatkuvasti lisääntynyt. Voidaan tietysti sanoa, että kaiken koulutuksen merkitys on korostunut, mutta erityisesti korkea-asteen koulutuksen tärkeys. Me olemme voineet havaita viimeisen parin vuosikymmenen aikana, että perustetuilla

korkeakouluilla ja yliopistoilla on ollut erittäin myönteinen vaikutus alueelliseen kehitykseen niillä seuduilla, jonne korkeakouluja tai yliopistoja perustettiin 1960- ja 1970-luvulla. Tässä haluan lyhyesti mainita mm. Oulun, Tampereen, Jyväskylän, Kuopion ja Joensuun sekä Lappeenrannan.

Niinpä Tampereen yliopiston toimesta tehtiin tutkimus, joka valmistui vuonna 1985. Tämän selvityksen mukaan kaikkiaan 7 081 ihmistä oli työllistynyt välillisesti tai välittömästi Tampereen yliopiston ja teknillisen korkeakoulun toimesta. Eli siis yli 7 000 ihmistä on ollut näiden kahden korkeakoulun työllistävä vaikutus pelkästään. Kun sen lisäksi voidaan arvioida korkeakoulujen myönteinen vaikutus yleiseen aktiviteettiin, kulturelliseen ilmapiiriin jne., niin varmasti olemme kaikki samaa mieltä siitä, että korkeakouluilla ja yliopistoilla on todella myönteinen vaikutus alueidensa kannalta.

Jos sitten tarkastellaan Satakunnan kehitystä viime vuosina, niin voidaan sanoa, että valitettavasti maakuntamme kehitys on ollut taantuvaa. Esimerkiksi viimeinen työttömyystilasto osoittaa, että Satakunnassa oli työttömyys 7,2 % eli suurin piirtein puolitoistakertainen maan keskiarvoon nähden. Porissa se on 9 %, Raumalla 8 %, näillä vanhoilla teollisuuspaikkakunnilla. Väestökato on ollut 1 000 ihmistä/vuosi vuodesta 1985 lähtien, kun esimerkiksi samanaikaisesti saman läänin sisällä Varsinais-Suomessa väki lisääntyi 2 000:lla.

Syytkin Satakunnan taantuvaan kehitykseen ovat ilmeiset. Satakuntahan on vanhaa teollisuusseutua. Kun työpaikat ovat vähentyneet teollisuudesta, niin se on tietysti merkinnyt toisaalta työttömyyttä ja toisaalta myös väestön muuttamista alueille, erityisesti tänne pääkaupunkiseudulle, missä työpaikkoja on saatavissa.

Tässä yhteydessä voidaan tietysti myös todeta, että valtion panostus Satakuntaan on ollut aivan liian vähäistä, jotta alue olisi voinut välttyä viime vuosien heikolta kehitykseltä. Eräässä muussa yhteydessä totesin täällä muutamia päiviä sitten, että kun esimerkiksi katsotaan valtion työpaikkojen lukumäärää, joka on sinänsä eräs mittari siitä, kuinka paljon valtiovalta panostaa tietylle alueelle, niin Turussa on 10 500 valtion työpaikkaa, kun siellä on läänin hallinto, piirihallinto, useita korkeakouluja ja yliopisto. Esimerkiksi Porissa, joka on noin puolet asukasluvultaan Turusta, on siis 1 900 valtion työpaikkaa eli suurin piirtein 20 % Turun val-

tion työpaikoista. Raumalla valtion työpaikkoja on vielä Poria puolet vähemmän eli 850.

Satakunnan kehityksestä olemme erityisesti vetäneet sen johtopäätöksen, että osaamisen tasoa tulisi oleellisesti nostaa. Silloin olemme päätyneet siihen, että Satakuntaan tulisi lisätä korkeakoulutasoista opetusta ja perustaa 1990-luvulla Satakunnan itsenäinen korkeakoulu. Osaamiseen liittyy uusien työpaikkojen luominen. Toisaalta on valitettava tosiasia tänä päivänä, kun Satakunnan korkeakoulu puuttuu, että nuoret opiskelijat maakunnastamme muuttavat korkeakoulupaikkakunnille ja useimmiten jäävät myös näille korkeakouluseuduille. Tämähän merkitsee aivan selvää aivovienttiä Satakunnasta. Voidaan epäilemättä sanoa, että viimeisten parin vuosikymmenen aikana Satakunnasta on useita tuhansia korkeakoulututkinnon suorittaneita siirtynyt muualle maahan hyödyttämään näitten maakuntien kehitystä.

Herra puhemies! Tässä yhteydessä haluan muutaman sanan myös sanoa maamme korkeakoulupolitiikasta. Ensinnäkin tietysti voidaan asettaa kysymys, mitä on korkea-asteen koulutus. Meillähan esimerkiksi on todettu Suomessa, että suomalaiset opistoinsinöörit vastaavat eurooppalaista alemmaa korkeakoulututkintoa. Uskoisin, että esimerkiksi merkonomit, erityisesti ylioppilasmerkonomit, vastaavat alemmaa korkea-asteen opetusta eurooppalaisella tasolla. Minun mielestäni tätä filosofista keskustelua pitäisi myös jonkin verran käydä. Nythän on ollut esillä keskusteluissa erityisten ammattikorkeakoulujen perustaminen niille seuduille, joilla on tällaista opistoasteista, esimerkiksi teknillistä ja kaupallista koulutusta. Itse en ole aivan varma siitä, ovatko ammattikorkeakoulut sitenkään oikea vastaus näiden paikkakuntien ja muutenkin tämän hetken Suomen koulutustilanteeseen.

Haluan tässä yhteydessä muistuttaa siitä, että valtioneuvosto jo runsas vuosikymmen sitten, vuonna 1978, teki periaatepäätöksen väyliä avaamisesta korkeakouluihin ammatillisesta koulutuksesta. Kun nyt vuosikymmen myöhemmin tarkastellaan, miten tämä valtioneuvoston päätös on toteutunut käytännössä, me voimme havaita, ettei se ole toteutunut. Kun kiintiöiden mukaan olisi nyt mahdollista noin 1 500—2 500 opiskelijan päästä ammatillisesta koulutuksesta, lähinnä siis teknillisistä oppilaitoksista, kauppaoppilaitoksista ja sairaanhoito-oppilaitoksista, vuosittain korkeakouluihin, niin kor-

keakouluihin hakeutuu vain noin viidesosa siitä määrästä, joka sinne voisi mennä opiskelemaan. Eli vuosittain 300—400 opistoasteen opiskelijaa siirtyy korkeakouluihin.

Mielestäni väylät korkeakouluihin ammatillisesta koulutuksesta tulisi todella avata. Nykyisellä kiintiöperiaatteella se ei toteudu, ja siksi olisinkin sitä mieltä, että esimerkiksi teknillisten korkeakoulujen ja kauppa korkeakoulujen opiskelijoista pitäisi ottaa puolet teknillisistä oppilaitoksista ja kauppaoppilaitoksista. Silloin nuorilla olisi todella halu hakeutua teknillisiin oppilaitoksiin ja kauppaoppilaitoksiin entistä suuremmassa määrin — tarkoitan lähinnä peruskoulupohjaista linjaa — ja näin voitaisiin oleellisesti lisätä ammatillisen koulutuksen vetovoimaa. Mutta kun nyt siis on poikkeus, tiettyyn kiintiöön perustuva poikkeus, siirtyä ammatillisista väylästä korkeakouluihin, niin suuri osa ja yhä enenevä osa nuorista hakeutuu lukioon, ja kuitenkin usein havaitaan, että lukio ei sitten kuitenkaan johda muuta kuin ammatilliseen koulutukseen, johon olisi päästy myös peruskoulun tietä.

Minun mielestäni tämä ajatus, jonka tässä äsken esitin, että esimerkiksi teknillisistä oppilaitoksista ja kauppaoppilaitoksista olisi otettava puolet vastaavan alan korkeakouluihin menevistä opiskelijoista, aivan varmasti oleellisesti muuttaisi meidän ammatillisen koulutuksen vetovoimaa.

Voidaan tietysti myös asettaa — jos palataan takaisin alueelliseen kehitykseen — kysymys, miksi Satakunnassa esimerkiksi ei ole herätty aikaisemmin huomaamaan korkeakoulun merkitystä. Miksi sitä ei huomattu 1960- ja 1970-luvulla? Voidaan tietysti eräänä ehkä heikkona puolustuksena sanoa, että Satakunnan teollisuudessa meni varsin lujaa vielä 1960-luvulla ja 1970-luvun puoliväliin asti, aivan samalla tavalla kuin meni Tampereella tai Kotkassa, ja silloin ei osattu kiinnittää tarpeeksi huomiota osaamisen merkitykseen. (Ed. Gustafsson: Meillä menee vieläkin!) — Minä en ole ihan varma Tampereenkaan lujaa menemisestä, mutta riippuu vähän, miten sitä tarkastellaan. Teillähän on korkeakoulut ja ne ovat tietysti oleellisesti Tampereella muuttaneet tilannetta.

Mutta kun sitten satakuntalainen teollisuus, kuten koko maan teollisuus, on rationalisoinut ja saneerannut väkeä pois, niin tämä on aiheuttanut nykyisen, edellä kuvaamani tilanteen. Olsi tietysti Satakunnassa pitänyt nähdä pidemmälle tulevaisuuteen, olisi pitänyt voida ennus-

taa se tosiasia, ettei teollisuus pysty säilyttämään työpaikkoja maailman loppuun asti. Mutta, herra puhemies, haluan kuitenkin korostaa, ettei vielääkään ole liian myöhäistä vaatia oman korkeakoulun perustamista. Minusta juuri tällä hetkellä yhä useampi suomalainen tajuaa, että heikosti kehittyvien alueiden ainoa mahdollisuus on nostaa osaamisen ja tietotaidon tasoa ja täten yrittää selviytyä entistä paremmin sekä kansallisessa että kansainvälisessä kilpailussa.

Usein myös on esitetty, aivan viime päivinäkin, ajatuksia siitä, ettei maahan pitäisi enää perustaa uusia korkeakouluja. Itse asiassa tämä myytti — itse haluaisin kutsua sitä myytiksi — syntyi viime vuosikymmenen puolenvälin jälkeen, kun nämä edellä mainitsemani alueet, mm. Kuopio, Joensuu, Lappeenranta, olivat saaneet korkeakoulunsa ja todettiin, ettei enää alueellisista syistä olisi tarpeellista korkeakouluja perustaa.

Nyt kuitenkin tilanne runsaan vuosikymmenen aikana on hyvin drastisesti muuttunut. Tällä hetkellä tarvittaisiin uutta panostusta, kuten äsken sanoin, huonosti kehittyviin alueisiin. Tässä yhteydessä haluan heti korostaa, että jos ja kun uusia korkeakouluja perustetaan, niin se ei tietysti saa olla pois olemassa olevilta korkeakouluilta. Nythän tietysti olemassa olevat korkeakoulut vastustavat kaikin keinoin uusia korkeakouluja, koska ne pelkäävät, että niiden resursseja vähennetään. Tästäähän ei missään tapauksessa voi olla kysymys. Myös valtakunnallisesti on tärkeää, että panostusta osaamiseen ja tietotaitoon lisätään koko maassa.

Edelleen haluan korostaa, ettei korkeakouluopetus suinkaan ole läheskään kaikilta osin kalliimpaa kuin esimerkiksi ammatillinen koulutus. Näyttää siltä, että ammatilliseen koulutukseen ollaan valmiita satsaamaan hyvinkin paljon, eikä kovinkaan paljon kysytä sen perään, kuinka paljon ammatillinen koulutus maksaa. Kuitenkin me tiedämme kaikki, mihin olen jo viitannut puheenvuorossani, ettei ammatillinen koulutus ole pystynyt säilyttämään vetovoimaansa. Me tiedämme, että on paljon tyhjiä aloituspaikkoja ammatillisessa koulutuksessa ja että yhä useammat myös lopettavat ammatilliset opintonsa kesken. Tämä on sinänsä tietysti valitettavaa. Mutta haluan korostaa, ettei yhteiskunnan kannalta ole yhtään kalliimpaa perustaa uusia korkeakoulupaikkoja kuin ammatillisen koulutuksenkaan paikkoja. Siksi en ole voinut ymmärtää sitä ajatusta, että amma-

tillista koulutusta lisätään kyllä, vaikka se ei enää vastaisikaan esimerkiksi työvoiman tarpeita ja ammattitaidon tarpeita.

Voidaan tietysti esittää kysymys, mikä mystiikka sitten on korkea-asteen opetuksessa. Minkä takia suomalainen yhteiskunta, sen päätoimintekijät haluavat erityisesti varjella korkeakouluopetusta, haluavat sijoittaa valmistuvat ylioppilaat yhä useammin ammatilliseen koulutukseen, johon heitä ei alun perin ole tarkoitettu. Kun eräässä muistiossa esimerkiksi opetusministeriön virkamiehet sanovat, että lukiolaisilla on liian korkeat odotukset tulevasta koulutuksesta, kun he siis tähtäävät korkeakouluhin, niin minun mielestäni nämä opetusministeriön virkamiehet ovat kyllä ymmärtäneet tilanteen aivan väärin. Kyllä lukiolaisilla on minun mielestäni oikeus hakeutua korkeakoulutaisoiseen opetukseen, eikä tässä voi sanoa, että tällä lukiolaisella, tällä ylioppilaalla on oikeus hakeutua ja tällä toisella ei sitä ole. Mielestäni vallitseva ylioppilassuma eli se, että 35 000—40 000 ylioppilasta vuosittain pyörii kaiken koulutuksen ulkopuolella, niin korkeakoulutaisoisen kuin ammatillisen opetuksen ulkopuolella, on kyllä osoitus siitä, että meidän korkeakoulupolitiikkamme ja koulutuspolitiikkamme yleensä ei ole kovin hyvin onnistunut.

Herra puhemies! Olen sitä mieltä, että mystiikka korkeakoulutaisoisesta opetuksesta pitää saada pois. Se ei saa olla arpapeliä, jolla arvotaan, kuka saa korkeakoulupaikan hyvätoisista ylioppilaista, kuka joutuu ammatilliseen koulutukseen ja kuka ei saa ollenkaan minäänlaista koulutuspaikkaa.

Oma käsitykseni on, että korkeakouluja tarvittaisiin tällä hetkellä ainakin kolmelle puolelle Suomea: Me tarvitsemme Satakuntaan, Mikkelin ja Keski-Pohjanmaalle. Toivoisinkin, että nämä alueet yhdessä voisivat myös ajaa tätä asiaa.

Tässä yhteydessä haluan, puhemies, vielä lopuksi todeta sen, että kun korkeakoulujen opiskeluaikat ovat pidentyneet — sehän on tilastollisesti osoitettavissa — niin tämä on tietysti sitonut yhä enemmän korkeakoulupaikkoja, koska koulutusaika pitenee. Sen takia olisi ehdottomasti vaadittava, että opintotuki tulisi sille tasolle, ettei korkeakouluopiskelijan tarvitsisi käydä ammattityössä ja näin oikeastaan itse pidentää omaa opiskeluaikaansa.

Herra puhemies! Lopuksi vielä kerran korostan, että Satakunta tarvitsee korkeakoulun oman koulutustasonsa nostamiseksi, ja se on

välttämätöntä alueemme kehittämiseksi. Syyt korkeakoulun perustamista vastaan ovat mielestäni keinotekoisia.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli oikeastaan aika huvittavaa kuunnella ed. Elon sinänsä hyvää puheenvuoroa, mutta ihan sen takia, että hän valittaa, että Satakunta ei ole kehittynyt siksi, että ei ole korkeakoulua, ja samalla valittaa muuttotappiota, totean vain lyhyesti, että tervetuloa kehitysalue- ja maakuntien äänenkannattajaksi. Se on ilo todeta sen takia, että puhuja on hallituspuolueesta ja vielä sosialidemokraattisesta puolueesta. Valtiovarainministeri Liikanen vastaa valtion rahojen käytöstä ja aluepolitiikasta. Puhe oli hyvä, mutta voisiko sanoa, että osittain väärä paikka, tai ainakin se pitää vähän tehostetummin pitää myöskin sosialidemokraattisessa ryhmähuoneessa ja myöskin vaatia aluepoliittisia toimenpiteitä, maaseutuohjelmaa ja maakuntahallinnon kehittämistä ripeästi. Sitä tarvitaan varmasti Satakunnassa niin kuin muuallakin maakunnissa.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan ed. Rengolle lyhyesti todeta vain sen, ettei Satakunnan korkeakoulua valitettavasti saatu aikaan myöskään sosialidemokraattien ja keskustan hallituksessa. Minä toivon, että kun me tätä asiaa yhteisvoimin viemme eteenpäin, niin oppositio kuin hallituspuolueetkin, me pystymme myöskin saamaan aikaan ratkaisun, jolla 1990-luvulla koko maamme koulutustasoa voidaan nostaa ja erityisesti niiden alueiden, kuten Satakunnan koulutustasoa, joissa se on aivan selvästi tilastollisesti alempaa kuin maassa keskimäärin.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totean vain lyhyesti, että onhan ihan eri asia tietoenkin Porin prioriteetti kehittyä ennen jotain Oulua, Kajaania ja Rovaniemeä, kun ajatellaan niitä kilometrietäisyyksiä, mitkä ovat lähimpään sivistyskehtoon. Ilmeisesti siinä on jonkinlainen aikajana ollut tältä osin. Toki me olemme tukemassa, mutta resursseja täytyy saada.

Ed. K o h i j o k i: Herra puhemies! Yliopistoihin ja muihin korkeakouluihin liittyy toiveita ja uskoa paremmasta tulevaisuudesta. Nuo toiveet ja usko ovat osoittautuneet todellisuudeksi maassamme viime vuosina tapahtuneen talou-

dellisen murroksen vuosina. Monilla paikkakunnilla menetettiin tuhansia teollisia työpaikkoja. Siitä aiheutui monia vaikeita ongelmia. Korkeakoulupaikkakunnilla niistä ongelmista selvittiin muita huomattavasti paremmin ja nopeammin, eräänä esimerkkinä vaikkapa Jyväskylää.

On osoittautunut, että yliopistot ja korkeakoulut nykyisin palvelevat koko laajaa ympäristöään ja kokonaisia maakuntia. Yliopistojen ja korkeakoulujen suorittama tutkimus- ja kehittämistoiminta yhteistyössä talouselämän eri osapuolten kanssa on jouduttanut hyvinvoinnin kehittymistä maassamme, ja asemallemme kovassa kansainvälisessä kilpailussa korkeakoulujen ja yliopistojen vaikutus on ratkaisevan tärkeä. Mitkään uhraukset yliopistojen ja korkeakoulujen kehittämiseksi eivät ole liian suuria.

Suomen yliopisto- ja korkeakoululaitosta on parin viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana kehitetty sitä hajauttamalla. Miltei jokainen Suomen maakunta on saanut oman yliopistonsa tai muun korkeakoulun. Yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa ja tutkimuksissa on osoitettu ne monet myönteiset seuraukset, joita uusilla korkeakouluilla on ollut sijaintipaikkakunnilleen ja ympäristöalueilleen. Yliopistot ja muut korkeakoulut nähdään koulutuspaikkojen tarjoajana alueen nuorisolle, korkeasti koulutetun työvoiman saannin turvaajana, tutkimus- ja asiantuntijapalvelujen tuottajana, alueellisen sivistyselämän kehittäjänä ja koko sijaintimaakuntansa arvostuksen kohottajana.

Satakunta on eräs koko maamme vanhimista historiallisista maakunnista. Joskus on Satakunta ollut tunnettu myös vauraudestaan, mutta kuluneitten vuosikymmenien aikana Satakunnan alue ja asema maakuntana on kaventunut. Satakuntaa on kovin kourin koetellut tapahtunut suuri taloudellinen murros. Tuhansia työpaikkoja maakunnassa on menetetty. Satakunnan väkiluku on kääntynyt laskuun, ja samanlainen kehitys näyttää jatkuvan vieläkin. Maakunnan asukasluku vähenee. Siitä on jo aiheutunut myös maakunnan painoarvon väheneminen valtakunnallisessa päätöksenteossa. Muutaman vuosikymmenen aikana Satakunnasta valittavien kansanedustajien määrä on vähentynyt sekkin 15:stä vain 12:een.

Aikanaan, kun maassamme 1960—70-luvuilla perustettiin uusia yliopistoja ja muita korkeakouluja, jäi Satakunta niistä osattomaksi. Se on ollut ja on erittäin vakava puute Satakunnan tulevaisuutta ja kehitystä ajatellen. Satakunnan

maakunnan talouselämä ja yritystoiminta ei omassa maakunnassaan pääse osalliseksi yliopiston tai korkeakoulun tutkimus- ja asiantuntijapalveluista. Kun ei omaa yliopistoa tai korkeakoulua ole, joutuvat satakuntalaiset opiskelijat opiskelemaan kaukana omasta maakunnasta. Pitkinä opiskeluvuosina nuori aktiivinen väki on poissa Satakunnasta, ja valtaosa heistä ei opiskeluajan jälkeenkään voi omaan maakuntaansa sijoittua. Maakunnan väestön koulutustaso on muita maakuntia alempi. Satakunta luovuttaa sekä henkisiä että fyysisiä voimavaroja rikastuttamaan muita maakuntia.

Tämä nyt eduskunnalle jätetty satakuntalaisten kansanedustajien yhteisesti allekirjoittama lakiesitys korkeakoulun perustamiseksi Satakuntaan on sen maakunnan väestölle ja tulevaisuudelle erittäin merkittävä asia. Tässä yhteisessä isänmaan rakennustyössä, mitä me täällä olemme tekemässä, toivon, että tämä lakiesitys mahdollisimman nopeasti johtaisi tulokseen, jota maakunnassa, Satakunnassa, jokainen satakuntalainen nyt hartaasti odottaa ja toivoo.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

18) Asetus 23 päivältä maaliskuuta 1989 posti- ja telelaitoksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 3)

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti liikennevaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon

19) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4

20) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7

21) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8

22) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 1 (HE n:o 14)

23) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 7 (HE n:o 40)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 16.14.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

